Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 6 (1552) ГОД XXXI БЕЛАСТОК 9 ЛЮТАГА 1986 г. ЦАНА 10 зл.

З ДУМКАЙ ПРА НАС, БЕЛАРУСАЎ

ІНТЭРВ'Ю З НАМЕСНІКАМ СТАРШЫНІ ВАЯВОДСКАЙ РАДЫ ПРОН, НАМЕСНІКАМ СТАРШЫНІ ГП БГКТ, ЯНКАМ ЗЕНЮКОМ.

„Ніва": За ПРОНам амаль тры гады цяжкой і адказнай працы...

Я. З.: Перш за ўсё трэба сцвердзіць, што ідэю нацыянальнага паразумення наша грамадства поўнасцю падтрымала. Пра гэта найлепш сведчыць удзел насельніцтва ў выбарах у Сейм, напрыклад, у Гайнаўскім выбарчым раёне галасавала 95 прац., у гміне Кляшчэлі — 97,8 прац., а ў вёсцы Міклашы каля Орлі — 100 прац. выбаршчыкаў. Але на правядзенні выбараў наша дзейнасць не закончылася. Цяпер якраз ідзе вялікая работа над выказанымі выбаршчыкамі на перадвыбарчых сходах ці ў лістах у выбарчыя канвенты тысячамі пастулатаў, прапаноў, заўваг. Кожны з іх падрабязна разглядаецца і прызначаецца адпаведнай установе для выканання.

„Н": У гэтай працы відаць быў вялікі твой асабісты ўдзел як намесніка старшыні Ваяводскай рады ПРОН і раднага Ваяводскай рады нарадовай.

(Працяг на стар. 4)

Д-р Янка Зенюк

ЛЮДЗІ

КАЛІ ТЫ ДЫРЭКТАР...

Помніцца мне моцныя выступленні Васіля Ляшчынскага — дырэктара пачатковай школы № 3 у Бельску. Адно мела месца на нарадзе настаўнікаў беларускай мовы і дырэктараў школ у Куратарыі асветы і выхавання, другое — у ГП БГКТ на адной з нарад. Датычылі яны пабудовы дадатковага школьнага будынка для „тройкі".

Васіль Ляшчынскі ўмела выкарыстоўваў усе магчымасці, пераконваў, аргументаваў, выступаў да той пары, пакуль не была зацверджана гэта інвестыцыя. А пасля намагаўся, каб як мага хутчэй пачаліся зямельныя работы, пазней — каб хутчэй змураваць і накрыць будынак, а яшчэ пазней — каб як мага хутчэй яго закончыць. Усё гэта патрабавала заўзятасці, настойлівасці, многіх размоў з многімі і, што тут гаварыць, часам трэба было праглынуць і горкую пілюлю.

Гаворачы аб вялікай заангажаванасці дырэктара, не хачу, ведама, казаць, што іншыя людзі, прадстаўнікі ўлад і розных прадпрыемстваў, не маюць вялікіх заслуг і свайго ўкладу ў гэтую будоўлю.

І вось нядаўна наведаў я бельскую „тройку". Трохпавярховы будынак з шырачэзнымі калідорамі і вялікімі вокнамі, усюды чысціня і парадак. Спецыяльны праход спалучае падставоўку з будынкам ліцэя, у якім частку памяшкання займае і „тройка". Усё гэта робіць вялікае ўражанне, асабліва, калі ўзяць пад увагу тое, што школа была перададзена ў карыстанне за напоўныя два гады.

— Цяпер то ўжо хапае вам месца на ўсё, — звярнуўся я да дырэктара. На маё здзіўленне дырэктар адказвае мне, што ізноў ужо робіцца цесна.

— Раней было восем залаўкласаў, а цяпер — 16. Аднак, раней у школе было пяць з палавінай сотні дзяцей, а цяпер — сем з палавінай. Не можам прыняць усіх жадаючых вучыцца ў нас, — адказаў Васіль Ляшчынскі. — Але давайце будзем гаварыць не аб тым, што было, а аб тым, што будзе!

І дырэктар пачаў гаварыць пра пабудову вялікай спартыўнай залы (42 на 33 м), з якой мог бы карыстацца ўвесь горад і іншыя школы. У мінулым годзе быў створаны грамадскі ка-

(Працяг на стар. 4)

З рэпарцёрскіх запісак

ПЛЁН УМЕЛЫХ РУК

Было гэта на другі дзень Каляд. Прэзас беластоцкай „Цэпэліі", колішні вучань Бельскага беларускага ліцэя — магістр **Аляксандр Пугацэвіч** запрасіў мяне на паездку па вёсках у наваколлі Бельска, дзе жывуць народныя ўмельцы, якія свае вырабы з дрэва і саломы пастаўляюць спулдзельні народнага і мастацкага рукадзелля „Цэпэлія".

Дзень выпаў халадноваты, навокал беласнежны прастор. Едзем у Бельск, дзе беластоцкая „Цэпэлія" мае свой аддзел і свае таварныя склады. Час праходзіць за сяброўскай гутаркай. Прэзас А. Пугацэвіч апавядае аб паспяховай дзейнасці сваёй спулдзельні, якая мае за сабой ужо 25-гадовую гісторыю.

— Па-рознаму ў нас бывала, — гаворыць прэзас. — Мы таксама балюча перажывалі агульны заняпад гаспадаркі ў нашай краіне. Асабліва моцна надакучыла нам так званая „падвойная страхоўка". Хто хацеў пастаянна пастаўляць нам свае вырабы, вымушаны быў дадаткова плаціць немалыя ўзносы на страхоўку, незалежна ад таго, што ўжо быў застрахаваны (ubezpieczony) як уласнік зямлі або член сялянскай сям'і. Многім сялянам гэта проста не аплацілася і яны адракліся ад супрацоўніцтва з намі. Памалу тэты цяжкасці мы пераадольваем. Важна тое, што вырабы нашых народных умельцаў пастаянна карыстаюцца вялікім попытам у краёвых і замежных пакупнікоў.

Пацвярджае гэта таксама і магазінер Тадэвуш Вячорэк — загадчык таварнага склада „Цэпэліі" ў Бельску.

— Вырабы з дрэва, — гаворыць ён, — пастаўляюць нам пастаянна нейкіх сорак народных умельцаў, а вырабы з саломы — аж 120 майстроў народнага рукадзелля.

І сапраўды, склад, падпарадкаваны магазінеру Тадэвушу Вячорку, аж пад столь загружаны апалонікамі рознай велічыні і прызначэння, кухоннымі прыладамі ды ўсялякай драўлянай усячынай. А кожны з вырабаў гэтакі прыгожы, утульны, проста чалавечы, што аж хочацца патрымаць яго ў руках, палюбавацца ўмеласцю майстэрскіх рук. Вось аграмадны апалонік, проста велікан, які быў бы прыгодны, здаецца, у завадской або армейскай сталоўках. Аднойчы давялося мне бачыць, як вырабляюць гэтакія апалонікі-велікаў. Гэта ў вёсцы Пагарэльцы, што ў Белавежскай пушчы, у майстэрні Шпаковіча. Кожны з гэтых апалонікаў даводзіцца вырэзваць з адной таўставатай калоды. Работа вельмі цяжкая і адказная, асабліва пад канец працы, калі адным неасцярожным рухам можна сапсаваць цэладзённы свой назойлівы труд.

На складзе ў Тадэвуша Вячорка ёсць і калаўроты, гэтыя колішнія звычайныя прылады, на якіх нашы бабулі цэлую зіму пралі лён і воўну. Але калаўроты ўжо ўпакаваны ў вялікія

(Працяг на стар. 3)

НА мяжы

АБ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ І НАЦЫЯНАЛЬНАСЦІ (XXIII)

Трыццаць гадоў таму назад было створана Беларускае грамадска-культурнае таварыства. Не ведаю дакладна, але думаю, што на працягу гэтых трыццаці гадоў правяло яно прынамсі пяцьдзесят пленарных пасяджэнняў і, можа, каля трохсот пасяджэнняў Прэзідыума Галоўнага праўлення БГКТ. А розпага тыпу сходаў і сустрэч было, думаю, некалькі тысяч. І, як не дзіўна, але ніводнае з гэтых пасяджэнняў і ніводзін з гэтых сходаў не быў прысвечаны справам, на маю думку, найважнейшым:

— стан нацыянальнай свядомасці беларусаў у Польшчы;

— працэс асіміляцыі беларусаў у Польшчы;

— фармаванне беларускай свядомасці ў дзяцей і моладзі.

Думаю, што можна было б падаць іншыя сапраўды важныя для жыцця нацыянальнай меншасці праблемы, якія ніколі не ставіліся як найважнейшыя ў жыцці БГКТ.

Пры гэтым можна было б прывесці сотні сходаў, на якіх гаварылася аб таках ці іншых праблемах гаспадарчых, палітычных, культурных — тых, якімі займаліся і займаюцца ўсе іншыя грамадскія, адміністрацыйныя і палітычныя органы Беласточчыны.

Трэба выразна сказаць, што БГКТ было, ёсць і будзе арганізацыяй праўрадавай. Цяжка сабе ўявіць, каб міністэрства ўнутраных спраў фінансавала арганізацыю з антыўрадавай ці антысацыялістычнай арыентацыяй. Таму ўсе спробы ці мары аб тым, каб БГКТ укірункаваць антыўрадава, пахнуць наіўнай ілюзорнасцю. Мы, члены і дзеячы БГКТ — лаяльныя грамадзяне Народнай Польшчы — не можам абыякава адносіцца да ўсіх тых грамадскіх, палітычных і гаспадарчых падзей і спраў, якія складаюць нашу рэчаіснасць. З гэтай прычыны нельга не падтрымліваць глыбокага і шырокага палітычнага і эканамічнага заангажавання БГКТ.

Пры гэтым аднак не можа не здзіўляць многагадовая пасіўнасць БГКТ у справе для яго найважнейшай — у нацыянальнай справе. Стварэнне БГКТ у 1956 годзе было падыктавана імкненнем да дзеянняў, якія служылі б затрыманню працэсу асіміляцыі беларусаў, узняццю іх нацыянальнай свядомасці, захаванню іх нацыянальнай існасці, забеспячэнню іх духоўнай, галоўным чынам фальклорнай і матэрыяльнай, гэта значыць этнаграфічнай, культуры.

Зразумела, нельга сказаць, што дзеянні БГКТ у галіне аматарскага мастацкага руху або ў справе стварэння Беларускага музея ў Белавежы не служылі мэце ўзмацнення беларускай нацыянальнай свядомасці. Аднак, нягледзячы на гэта нацыянальнае вастрыё БГКТ было на працягу некалькіх дзесяткаў гадоў даволі тупое. Вялікім было маё здзіўленне, калі адзін з нова-выбраных старшыняў Галоўнага праўлення БГКТ з артыкула аб ім, прызначанага для „Нівы", выкрэсліў словы: „старшыня паходзіць з беларускага асяроддзя". Даведаўшыся аб гэтым, я, ведаючы, што старшыня сапраўды выводзіцца з тыповай беларускай вёскі, спытаў яго, чаму ён так паступіў з тэкстам артыкула. На гэта ён мне адказаў: „Не трэба аж так моцна падкрэсліваць нацыянальнай праблемы". Але ж гэта элементарнае сцвярджэнне праўдзівага факту, — здзівіўся я. „Такія сцвярджэнні фактаў могуць

(Працяг на стар. 8)

Весткі з Беларусі

НОВЫ СТАРШЫНЯ САВЕТА МІНІСТРАЎ БЕЛАРУСКАЙ ССР КАВАЛЁЎ МІХАІЛ ВАСІЛЬЕВІЧ

Кавалёў М. В. нарадзіўся ў 1925 годзе, беларус, член КПСС з 1962 года, адукацыя вышэйшая, у 1954 годзе закончыў Ленінградскі горны інстытут, інжынер-шахтабудаўнік.

У 1943 годзе Кавалёў М. В. быў прызваны ў Савецкую Армію, прымаў удзел у баях супраць фашысцкіх захопнікаў. З 1948 года працаваў шліфоўшчыкам на Мінскім маторарамонтным заводзе, затым, пасля заканчэння інстытута, майстрам, прарабам, начальнікам упраўлення, кіраўніком трэста ў будаўнічых арганізацыях Мінска і Салігорска. У 1966 годзе зацверджан намеснікам міністра будаўніцтва БССР.

З 1967 года на працягу дзесяці гадоў Кавалёў М. В. працаваў старшынёй выканкома Мінскага гарадскога Савета народных дэпутатаў, а з 1977 года — першым намеснікам старшыні Дзяржплана БССР. У 1978 годзе назначан намеснікам Старшыні Савета Міністраў БССР.

З 1983 года Кавалёў М. В. — першы намеснік старшыні Савета Міністраў Беларускай ССР.

Кавалёў М. В. — член Бюро ЦК КП Беларусі, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР. Узнагароджан ордэнам Леніна, ордэнамі Кастрычніцкай Рэвалюцыі, Айчыннай вайны I ступені, Працоўнага Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, „Знак Пашаны", трынаццацю медалямі. Заслужаны будаўнік БССР.

ДЗЕСЯТКА ЛЕПШЫХ

Федэрацыя спартыўных журналістаў БССР і рэдакцыя газеты „Физкультурник Белоруссии" дваццаць сёмы раз правялі перадынавагодні конкурс „Дзесяць лепшых спартсменаў Беларускай ССР". Актыўны ўдзел у гэтым конкурсе прынялі шматлікія аматары спорту рэспублікі і краіны.

Упершыню спартсменам нумар адзін названы заслужаны майстар спорту СССР, чэмпіён і рэкардсмен свету канькабежац Ігар Жалязоўскі. Яго імя названа таксама ў дзесятцы лепшых спартсменаў краіны.

Некалькі звестак з біяграфіі Ігара Жалязоўскага. Нарадзіўся ён у невялікім беларускім горадзе Орша. Тут ён і пачаў сур'ёзна займацца бегам на каньках. Ужо ў пятнаццаць гадоў стаў сярэбраным прызёрам юнацкага першынства краіны. У васемнаццаць — заняў другое месца на юніёрскім чэмпіянаце свету.

Імклівы ўзлёт да вяршынь спартыўнай славы, на жаль, зацягнуўся на некалькі гадоў з-за траўмаў. Але ўпарты спартсмен змог пераадолець цяжкасці і зноў стаў паказваць выдатныя вынікі на бегавых дарожках.

Летась на першынстве свету па спрынтарскаму мнагабор'ю стаў чэмпіёнам свету сярод дарослых.

Ігар Жалязоўскі пачаў удала і сёлетні сезон: пераканаўчая перамога на матчы ГДР — СССР, стаў першым на буйных міжнародных спаборніцтвах у Заходнім Берліне, устанавіў сусветны рэкорд на дыстанцыі 500 метраў — 36,49 секунды ў першынстве краіны на катку Медэо.

Услед за Ігарам Жалязоўскім у спісе дзесяці лепшых спартсменаў Беларусі пераможцы конкурсу размясціліся згодна набраным ачкам так: Анатоль Гантварг — міжнародныя шашкі, Юрый Балабанаў — спартыўная гімнастыка, Ігар Сумнікаў — веласіпедны спорт, Аляксандр Васільеў — лёгкая атлетыка, Георгій Калнаотчанка — лёгкая атлетыка, Віталь Пясняк — барацьба дзюдо, Равіля Аглятдзінава — лёгкая атлетыка, Алена Марфель — стральба з лука, Анжэла Стасюлевіч — скачкі ў ваду.

На права ўвайсці ў дзесятку лепшых прэтэндавала сорак сем чалавек. Кожны з іх дастойна абараняў гонар савецкага спорту, становячыся летась чэмпіёнам ці прызёрам першынстваў свету, Еўропы, краіны, быў у ліку пераможцаў буйных міжнародных турніраў і матчавых сустрэч.

На захадзе без перамен

ШЧАСЦЕ З ДНА АКІЯНА

Гісторыя жыццёвага ўзыходжання амерыканца Мела Фішара, некалі былога ўладальніка птушкафабрыкі ў Каліфорніі, фермера сярэдняй рукі, ужо даўно перастала быць сенсацыяй.

— Я зрабіўся зараз мільянерам, — кажа ён у роздуме, — але ж было вельмі недалёка і да таго, што я мог скончыць сваё жыццё ў прытулку для жабракоў...

І ўсё ж не сказаў пра самае галоўнае.

Пачалося ўсё з таго, што каля 30 гадоў назад ён цалкам пакінуў сваю ферму на кампаньёна бацьку, адчуваючы, што ім абодвум у хуткім часе пагражае звычайнае банкруцтва, і з верай у сваю зорку ўдачы паехаў у Еўропу на пошукі шчасця. Пра тое, як на пачатку фартуна ўпарта адварочвалася ад яго, Фішар не любіць гаварыць. Яму куды больш прыемна паказаць усё ў рамантычным святле. Так, вандруючы па Еўропе, ён заехаў у Іспанію і наведаў шумны і стракаты горад Севілью. І вось аднойчы на вуліцы ён трапіў пад буйны лівень і, у пошуках паратунку, апынуўся пад дахам... мясцовага музея. Тут ён ад няма чаго рабіць пацікаў пайшоў ад вітрыны да вітрыны і быў уражаны тым, што яго радзіму, Новы свет, некалі заваёўвалі іменна іспанцы. І яны, аказваецца, не проста заваёўвалі надзвычай адкрытую Амерыку, яны вывозілі адтуль вялікія багацці.

Тут жа можна было пазнаёміцца і са шматлікімі гісторыямі няўдалых спроб адшукаць і падняць на паверхню таямнічыя скарбы мінуўшчыны. Чытаючы выразкі з газет і часопісаў, Мел Фішар неўзабаве і сам адчуў сверб гэтых рамантычных пошукаў. З той пары ён аддаў шмат часу і энергіі вывучэнню старых геаграфічных карт і марахадных дакументаў, якія прыкладна наводзілі на след пацярпеўшых караблекрушэнне карабеў. У прыватнасці, яго моцна захапіла ідэя ўстанавіць дакладнае месцазнаходжанне судна, якое належала нейкаму сеньёру дэ Атоху — яно нібыта восенню 1662 года патанула разам з гаспадаром непадалёку ад Фларыды. На борце яго было шмат золата, срэбра і іншых каштоўнасцей.

Прыняўшы цвёрдае рашэнне паспытаць шчасця, Мел Фішар падбіў на гэтую аферу жонку і чатырох ужо немалых дзяцей. Сям'я паехала на Фларыду. Яны пачалі з таго, што купілі невялікі катэр, абсталявалі яго неабходнымі механізмамі і снасцямі, падабралі добрую групу ныраў з маладых і дужых мясцовых жыхароў і пачалі абследаваць марское дно. Колькі ад Фішара спатрэбілася фанатычнай упартасці і стойкасці — аб гэтым сведчыць той факт, што за два першыя гады яго экспедыцыі нічога не ўдалося знайсці, а ён залез тым часам у даўгавую кабалу на суму аж 25 тысяч долараў. Колькі давялося выслухаць яму папрокаў ад расчараваных жонкі і дарослых дзяцей! Іншым разам яму хацелася выстраліць сабе ў скроню і адным махам, як кажуць, пакончыць з жыццём і ўсімі клопатамі, у тым ліку і даўгамі. І, як ён сам расказвае, калі адчай яго дасягнуў апагея, якраз у гэты час ныраў на чале з яго сынам знайшлі і паднялі з акіяна 1033 залатыя манеты. Ён палічыў гэта добрым знакам лёсу, разлічыўся з банкам, шчодра ўзнагародзіў сваіх памочнікаў і загадаў працягваць пошукі.

У хуткім часе тады — у 60-70 гады — і іншым экспедыцыям удалося дастаць сёе-тое з загінуўшых карабеў. Гэта акалічнасць яшчэ больш падштурхнула Фішара ў яго рызыкоўнай прадпрымальнасці. Яго патрабаванні да сваёй каманды зрабіліся больш жорсткімі. Страціўшы розум і ўсялякую асцярожнасць, ён загадаў не супыняць пошукаў у любое

(Працяг на стар. 8)

ПЛЁН УМЕЛЫХ РУК

(Працяг са стар. 1)

скрыні і падрыхтаваны да пастаўкі на экспарт. Гэта выраб майстра Уладзіслава Падсадліка з Гайнаўкі.

— Я толькі гэтым цяпер і займаюся, — кажа пан Падсадлік, які якраз і завітаў у Бельск, каб аформіць нейкую справу з пастаўкай сваіх тавараў.

— Ну і як, аплоціцца? — цікаўлюся.

— Калі раблю, значыць, аплоціцца, — адказвае ён. — Каб не аплацілася, дык кінуў бы і годзе. Няўжо ў Польшчы цяпер работы не хапае!

На суседнім складзе — вырабы з саломы. Гэта розныя пераплёты: каробачкі, бочачкі, кошыкі, падносы — рознай велічыні і рознага прызначэння. Аж вочы губляюцца ў гэтым багацці народных вырабаў.

З другога боку калідора чакаюць адпраўкі традыцыйныя саламяныя дарожкі, тканыя на традыцыйных сялянскіх кроснах.

— Звярніце ўвагу, — адзываецца прэзас А. Пугацэвіч, — вось на гэты выраб, — і бярэ ў рукі вузкаватую саламяную дарожку цёмназалацістага колеру. — Гэта „мата“ з аўсянай саломы, — адзначае прэзас. — Аказваецца, што аўсяныя „маты“ ў спалучэнні з сеткай з медзянога дроту забяспечваюць людзей ад шкоднага праменявання, крыніцай якога з'яўляюцца падземныя вадзяныя жылы. Экраны з аўсянай саломы і медзянога дроту кладуць на падлогу памяшкання, дзе выступае гэтае праменяванне. І там людзі лепш сябе адчуваюць, добра спяць і менш хварэюць. Гэта даказана, — гаворыць прэзас, — польскімі вучонымі.

У гутарку ўключаецца пані Галіна Папялярская, кіраўнічка Бельскага аддзялення „Цэпэліі“, якая сцвярджае, што кожны год яны пастаўляюць народных вырабаў амаль на 40 мільёнаў злотых. Пералічваю. Калі гэтыя сорак мільёнаў злотых раздзяліць роўна на 140 пастаўшчыкаў народных вырабаў, выходзіць па нейкіх 286 тысяч „на галаву“ або амаль 24 тысячы ў месяц. Вядома, „Цэпэлія“, як і Бог, усім няроўна дзеліць. Адным менш, іншым больш, у залежнасці ад паставак тавараў. Але як не лічыць, гэта ўжо парадачны прыбытак у сямейным бюджэце.

— Хто з пастаўшчыкаў, — пытаю ў пані Галіны, — найбольш заслужыў вашага прызнання?

— Усіх нашых народных умельцаў трактуем мы аднолькава, — папярэджвае пані кіраўнічка. — Магу толькі адзначыць, што найдаўжэй супрацоўнічаюць з „Цэпэліяй“ Мікалай Барташук, Васіль Куна, Даніла і Вольга Казлоўскія з Міклашоў, а таксама Пятро Троц з Рэдутаў і Марыя Крупа з Кашалёў.

*

„Цікава, — прыкідваю ў думках, — да каго з іх павязе нас прэзас Аляксандр Пугацэвіч?“

Аказваецца, што найперш спыняемся ў школе ў Дубяжыне. Школа святкуе, хаця паводле дзяржаўнага гэта звычайны дзень працы — серада.

— Мы гэты дзень адпрацавалі ў суботу, — інфармуе нас дырэктар школы, Янка Суліма.

Дзеці, аднак, прыйшлі на сустрэчу з прадстаўнікамі „Цэпэліі“, якая ўжо ад мінулага школьнага года супрацоўнічае з гэтай школай. Супрацоўніцтва завязалося дзякуючы намаганням настаўніцы Валянціны Шарко, родам з Дубяжына, якая шукала дапамогі ў наладжанні заняткаў па мастацкай вышыўцы для найбольш здольных вучняў. Яно разгортваецца паспяхова. У маёй прысутнасці, рэалізуючы праграму дапамогі школе, прэзас А. Пугацэвіч перадаў вучням з Дубяжына ў карыстанне невялікія кросны, на якіх можна практыкаваць тканне сапраўдных народных вырабаў.

На наш прыезд дзеці з Дубяжына падрыхтавалі спецыяльную выстаўку сваіх „вышывак“ і „гафтаў“. Сапраўды, было чым пазахапляцца. Асабліва спадабаліся гасцям наборы сурвэтак Івоны Томчук і Касі Шарко, а таксама і вырабы Элі Федарчук.

Кася Шарко — дачка настаўніцы Валянціны Шарко, якая ў сваёй прафесіі працуе ўжо 23 гады, а ў Дубяжыне вучыць дзявяты год. Любоў да мастацкай вышыўкі ў гэтай сям'і вядзецца з пакалення ў пакаленне. Мама Валі, а бабулька Касі, Лідзія Жылюк таксама прыгожа вышывае. На выстаўцы, якую падрыхтавалі вучні, між іншымі каштоўнымі рэчамі знаходзіўся ручнік бабулькі Лідзіі, якой зараз ужо за 60 гадоў. А яе ўнучка Кася Шарко іголкай і каляровымі ніткамі „намалявала“ цэлы малюнак, які прадстаўляе від старой Варшавы са славутай калонай караля Зыгмунта на першым плане. Гэта адзін з трох малюнкаў, вышытых вучаніцамі з Дубяжына (Кася Шарко, Эля Федарчук і Івона Томчук), якія ўпрыгожваюць калідор іх новай школы.

Дырэктар Суліма просіць нас у яшчэ адну класную залу, у якой дзеці з Дубяжына вывучаюць беларускую мову. Тут таксама дэманструюцца каштоўныя народныя вырабы. На століку бачу некалькі старынных, белапалатняных ручнікоў, з вышыўкай у каляровыя кветкі. Кожны з іх — гэта ўжо дакумент адышоўшага часу і цэлая кніга пра сялянскае жыццё-быццё. Пад столікам ляжаць выслужаныя прылады, якія калісьці ўспамагалі і аблягчалі сялянскі труд. Гэта качалкі і драцяныя шчоткі для прачэсвання льнянага валакна.

— Гэта экспанаты ў наш беларускі музей, — інфармуе нас дырэктар Янка Суліма. — Іх у нас збіраюць настаўніцы беларускай мовы Яўгенія Таранта і Неаніла Філіпчук.

Шкадую, што я не застаў гэтых настаўніц, дык цяпер ім шчыра дзякую! Добрую работу робіце, паважаныя сяброўкі! Трэба ж нам зберагчы плён умелых рук нашых продкаў!

*

За святочным, безалкагольным (!), але шчырым пачастункам завязваецца ў нас сяброўская гутарка і час праходзіць шпарка. Прэзас А. Пугацэвіч напамінае, аднак, што чакаюць нас у Міклашах і ў Кошках. Аб гэтым аднак іншым разам.

Віктар Рудчык

Фота Анатоля Хоміча

Гэтыя апалонікі-веліканы, якія трымаюць у руках Галіна Папялярская і Тадэуш Вячорэк, вырабляюць народныя ўмельцы ў Пагарэльцах.

ДАКУМЕНТЫ

Гісторык і карэспандэнт „Нівы“ а. Рыгор Сасна з Сямяцічаў, які ўжо некалькі год нястомна запаўняе ў нашым тыднёвіку „Бібліяграфічны куточак“ і даволі часта змяшчае цікавыя артыкулы з гісторыі Беласточчыны, цяпер паднёс усім, хто цікавіцца мінуўшчынай нашага рэгіёна, каштоўнейшы падарунак — другую кнігу „Бібліяграфіі праваслаўных парафій на Беласточчыне. Храналагічная частка“*).

Калі бліжэй пазнаёмімся са зместам гэтай кнігі ў 250 старонак дробненькага друку, перш за ўсё ўражвае веліч працы, якую ўклаў а. Р. Сасна ў яе падрыхтоўку. У ёй знаходзіцца каля трох тысяч апісанняў розных дакументаў па гісторыі не толькі праваслаўя, але наогул ведаў пра мінулае беларусаў на Беласточчыне. Гэта ў асноўным прававыя акты, фундушовыя запісы, пагадненні, апісанні граніц і маёмасці, загады, рашэнні, лісты, позвы, скаргі, просьбы, справаздачы і іншыя дакументы, змешчаныя ў маލавядомых, пераважна рэлігійнага характару, кніжных выданнях і часопісах, да якіх вельмі рэдка — і з вялікай шкодай для гістарычнай праўды — звяртаюцца сучасныя гісторыкі, якія займаюцца мінулым Беласточчыны, асабліва іх маладое пакаленне. Вядомы сваёй незвычайнай працавітасцю і скрупулёзнасцю а. Рыгор Сасна карпатліва даследаваў зборы дзяржаўных архіваў у Беластоку і Любліне, а таксама перакапаў паперы ва ўсіх праваслаўных парафіях Беласточчыны і ў выніку ўвёў у навуковы зварот шмат дакументаў, пра існаванне якіх многія нават і не здагадваліся, альбо ведала вельмі вузкае кола зацікаўленых. Каштоўнасць працы а. Р. Сасны ў тым, што да кожнага спомненага ў ёй дакумента пададзены дакладныя звесткі пра крыніцу, дзе ён апублікаваны альбо знаходзіцца, а вартасць яе павялічана імянным і геаграфічным паказальнікам ды аж 19 картамі, якія ілюструюць не толькі гісторыю праваслаўя на Беластоцкай зямлі, але і гістарычныя яе перыпетыі.

„Бібліяграфія“ ахоплівае значны прамежак часу: пачынае яе фундушовы запіс на царкву св. Тройцы ў Сямяцічах, датаваны 25 красавіка 1431 года, а завяршае артыкул у „Газеце Вспулчэснай“ пра сустрэчу 27 снежня 1984 года віцэ-прэм'ера М. Ракоўскага з прадстаўнікамі цэркваў, згуртаваных у Польскай экуменічнай радзе. І чытаецца пра гэтыя 550 год мінулага нашай зямлі, адлюстраванага ў апісаных дакументах, як самую займальную гістарычную эпапею. А з кожнага радка кнігі яскрава бачым нашую, беларусаў, спрадвечнасць і трываласць на Беластоцкай зямлі. Вялікае, шчырае дзякуй айцу Рыгору Сасне за гэтакі неацэнены ўклад у гістарыяграфію нашага краю.

Мікола Гайдук

*) Grzegorz Sosna, Bibliografia parafii prawosławnych na Białostocczyźnie. Część chronologiczna, Białostockie Towarzystwo Naukowe, Białystok 1985, s. 250+VIII+19 map, cena 300 zł.

НЕ МАЎЧУ

Ты маўчаў,
як білі дружбака,
Білі словам,
як кастэтам адмысловым.

Гэта пачатак верша вядомага беларускага паэта Петруся Макаля, варта было б, каб знালі яго ўсе ніўскія карэспандэнты. Можа тады, калі каму прыйшла б ахвота наступіць іншаму на мазалі, прыпомніў бы гэты верш і супакоіўся б, нягледзячы на тое, што „рошчыны" сабралася нават замнога.

М. Куптэля я лічыў карэспандэнтам „Нівы" сярэдняга пакалення. Але, прачытаўшы яго адгалоскі „Дыхаю палемікай" (№ 33 за 1985 г.), пераканаўся, што ўзрост Куптэля акрэсліць цяжка. Палеміку Гамільтона ён чытае ўжо некалькі дзесяткаў гадоў. Нават даводзілася яму жыць пры паншчыне і, што наймацней яму ўбілася ў галаву, што на жніво да пана мусіў „адзяваць белыя льняныя нагавіцы і такую ж вышываную абавязкова (?) сарочку і ісці ў спякоту жаць панскае жыта. А вечарам сціскаў над рэчкаю сваю Маньку".

Малады чытач, прачытаўшы споведзь М. Куптэля, не зразумее, чым было нявольніцтва, чым была паншчына. Ізаўру, якая нічога не рабіла, прыгожа адзетую, падсаджваў нявольнік на прыгожага каня і яна ехала ў тое месца, дзе сустракалася з прыгожым Тобі. А Куптэль пасля цяжкага жніва ад 6 да 9 гадзіны не піша, ці скідаў белую вышываную кашулю і апранаў нешта яшчэ прыгажэйшае, ды бег на рэчку сціскаць сваю Маньку. Дзіўныя пакуты нявольніцтва?

Паважаны М. Куптэль! Не веру, што ты жыў у часы сапраўднай паншчыны. Каб мець сякое-такое паняцце аб нявольніцтве, трэба прачытаць хаця б кніжку амерыканскай пісьменніцы Бічэр Стоў „Хата дзядзькі Тома" і творчасць таксама амерыканскага паэта Генры Лангфіёла. Лічу, што Куптэль чытаў гэтую літаратуру і, можа, нават ведае пра гандаль нявольнікамі, бо, як відаць з адгалоскаў „Дыхаю палемікай", Куптэль — чалавек адукаваны і нават лічыць, што раўняецца з А. Барскім, бо піша аб ім: „прыемна пабываць з чалавекам, які мае такі самы спосаб думкі".

Не лічу, што хто-небудзь хацеў бы выкінуць, „выпхнуць", як піша М. Куптэль, А. Барскага і яго артыкулы з „Нівы". Барскі атрымаў вышэйшую адукацыю ў Народнай Польшчы. Не змарнаваў гэтай здабычы і аддаў сябе поўнасцю на службу народу. Хвала яму! „Ніва" сваю папулярнасць здабывае толькі дзякуючы артыкулам А. Барскага — Баршчэўскага.

„Абышло" і Ф. Хлябіча, што рэдакцыя доўга не друкавала яго ўспамінаў з мінулых гадоў, і што па А. Барскаму Аксеня („Беларускі фальклор", „Ніва" № 16 за 1985 г.) была звычайнай вясковай шаптухай. Паводле Ф. Хлябіча, які знаў асабіста Аксеню — яна няшчасны чалавек, якому прырода дала ўсе за-

(Працяг на стар. 7)

КАЛІ ТЫ ДЫРЭКТАР...

(Працяг са стар. 1)

мітэт будовы гэтай залы. Сабралі ўжо 600 тысяч злотых. У гэтую будову вялікі ўклад уносяць школьнікі. Яны збіраюць макулатуру, жалеза, бутэлькі і атрыманыя за гэта грошы перадаюць на будову. Бацькі школьнікаў ападаткаваліся на некалькі год па тысячы злотых, а настаўнікі — кожны месяц па сто злотых. Фінансавую дапамогу абяцалі таксама многія ўстановы і прадпрыемствы і ёсць ужо першыя ўплаты.

— Вельмі просім „Ніву" надрукаваць наш банкаўскі рахунак, — просіць дырэктар. — Думаю, што ўсе тыя, хто хоць крыху звязаны з Бельскам, адгукнуцца на нашу просьбу. Уплачваць грошы трэба на адрас: Społeczny Komitet Budowy Hali Sportowej przy Szkole Podstawowej Nr 3 w Bielsku Podlaskim, konto Nr 51119-1629-132 NBP w Bielsku Podlaskim.

— Да канца бягучага года, — заўважае В. Ляшчынскі, — плануем падрыхтаваць дакументацыю і распачаць пасля будову, так каб у 1990/91 навучальным годзе можна было весці спартыўныя заняткі і арганізаваць розныя вялікія мерапрыемствы.

Нашу размову перарываюць тэлефоны, якія датычаць розных спраў школы. У школе працуе 35 настаўнікаў, значыць, столькі людскіх спраў даводзіцца ўладжваць дырэктару. Сённяшнія тэлефоны датычылі ацэнкі некаторых з іх, тых якраз, якія былі прадстаўлены да ўзнагароды. У гэты дзень таксама адбываўся ў школе фінансавы кантроль, праводзілі радыёвузел, і дырэктара па некалькі разоў выклікала з кабінета сакратарка. Так, калі ты дырэктар, дык спраў у цябе нямала...

Ад 1985 года Васіль Ляшчынскі з'яўляецца і старшынёю раённага аддзела БГКТ.

— Сакратар ГП БГКТ Віталі Луба пераканаў мяне, што пад сілу мне будзе і гэта адказная функцыя, — гаворыць ён, — ну, і я згадзіўся.

У планах працы, прынятых на апошнім пленуме аддзела БГКТ, прадбачана найбольш мерапрыемстваў для моладзі. Будуць цікавыя конкурсы для старэйшых і малодшых школьнікаў. Аб'яўлены літаратурны конкурс на мясцовай гаворцы. Навіною з'яўляюцца конкурсы, звязаныя з мясцовымі традыцыямі, як напрыклад, конкурс на велікодныя пірагі: будзе агляд калядных валачобнікаў, выстаўка звёздаў, сустрэчы з народнымі апавядальнікамі.

Вядзецца збор экспанатаў матэрыяльнай культуры. Методык беларускай мовы Тамара Русачык, ездзячы па школах у розныя вёскі, сабрала ўжо звыш 60-ці цікавых экспанатаў.

— Мы хутчэй у школе створым свой музей, чым Майсеня ў Гайнаўцы, — пажартаваў В. Ляшчынскі. — А ў БГКТоўскую дзейнасць будзем шырэй уключаць моладзь беларускага ліцэя імя Б. Тарашкевіча. Робім галоўную стаўку на моладзь, якая добра валодае роднай мовай.

Васіль Ляшчынскі паходзіць з настаўніцкай сям'і. Нарадзіўся ён у 1947 годзе ў Васьках. Там яго бацька і маці працавалі ў школе. Закончыў беларускі клас Педагагічнага ліцэя ў Бельску, а пасля аддзяленне пластыкі і рукадзелля ў Настаўніцкай студыі ў Элку. Яшчэ пазней закончыў педагагічны факультэт Гданьскага універсітэта. Там ажаніўся з дзяўчынай з Гайнаўкі, таксама студэнткай. Сваю прафесіянальную дзейнасць распачаў пасадай дырэктара васьмікласнай школы ў Моры. Пасля паўтарагадовай працы ён у 1975 годзе ўзначальвае бельскую „тройку". Жонка яго Таццяна настаўнічае ў пачатковай школе № 4 у Бельску. У Ляшчынскіх двое дзяцей — дачка ў сёмым класе, а сын — у чацвертым. Абое яны вучацца ў „тройцы".

— Ці пры ўсёй занятасці застаецца яшчэ ў вас час на нейкае гоббі? — пытаюся ў дырэктара.

— Раней быў спорт, — адказаў ён і пачаў расказваць, як падрыхтаваная ім спартыўная група з вёскі Мора разграміла ўсіх на ваяводскай алімпіядзе па лёгкай атлетыцы ў 1973 годзе. Школьнікі з Мора вярнуліся тады дадому з 8 залатымі, 2 сярэбранымі і 1 бронзавым медалямі. — Цяпер жа маё гоббі гэта грамадская праца, а найважнейшая справа на сёння гэта пабудова грамадскім чынам вялікай спартыўнай залы.

Нават будучы на пасадзе дырэктара, можна было б сядзець і працаваць спакойна, чакаючы, калі краіна выйдзе з эканамічнага крызісу. Васіль Ляшчынскі лічыць, што калі ты дырэктар, то не маеш права сядзець ціха. Трэба дзейнічаць у імя агульнаграмадскіх інтарэсаў.

Тэкст і фота
Міхася Хмялеўскага

З ДУМКАЙ ПРА НАС, БЕЛАРУСАЎ

(Працяг са стар. 1)

Я. З.: Так, не пярэчу: гэта былі ў мяне вельмі працавітыя гады. Удзельнічаў я ў мностве перадвыбарчых сходаў, сустрэч, нарадаў, размаўляў з людзьмі і ў вёсках і ў гарадах. Асабліва мяне цікавілі праблемы развіцця гаспадаркі, асветы, культуры ў рэгіёне, дзе жыве беларускае насельніцтва. На падставе асабістых назіранняў, падрыхтаваных беластоцкім ваяводам дакументаў і вынікаў прац асяродка навуковых даследаванняў у Беластоку я прыйшоў да вываду, што гміны паўднёва-ўсходняй часткі Беластоцкага ваяводства адстаюць у грамадска-гаспадарчым развіцці. У сувязі з гэтым 20 кастрычніка 1985 года я накіраваў беластоцкаму ваяводу інтэрпеляцыю. У ёй паставіў тры асноўныя пытанні. Па-першае, чаму ў нашым ваяводстве была дапушчана дыспрапорцыя ў грамадска-гаспадарчым развіцці паміж тэрыторыяй, на якой у большасці жыве беларускае насельніцтва, і рэштай Беласточчыны? Па-другое, у „Ваяводскай выбарчай праграме" ПРОН у Беластоку сказана: „Для пашырэння і распаўсюджання ідэі нацыянальнага паразумення і адраджэння і мабілізацыі грамадства на выкананне заданняў, асабліва ў культуры і асвеце, якія ўключаны ў гэтую праграму, трэба ўлічваць нацыянальную структуру". Прыгадаўшы гэты сказ, я заўважыў, што гэты запіс надалей застаецца толькі на паперы. Органы дзяржаўнай адміністрацыі ў сваіх дакументах нават слоўцам не абмаўляюцца пра беларускую нацыянальную меншасць, якая насяляе нашае ваяводства, і вынікаючыя з гэтага заданні па яе асветных і культурных патрэбах. Па-трэцяе, прадставіўшы катастрафічны стан старога ды цалкам спарахнелага будынка, у якім памяшчаецца Агульнаадукацыйны ліцэй з беларускай мовай навучання ў Гайнаўцы, я запытаўся, што робіць ваявода, каб паправіць варункі навукі ў гэтым ліцэі. Былі яшчэ і іншыя, менш важныя пытанні.

„Н": І якія вынікі інтэрпеляцыі?

Я. З.: Ад ваяводы я атрымаў адказ на 15 старонках — дакладны і поўны. На маё першае пытанне ваявода, між іншым, піша, што адставанне ўсходняй часткі Беласточчыны (24 гміны, разам 60 прац. тэрыторыі ваяводства), было вынікам даваеннай адсталасці гэтых зямель, якую з-за розных прычын не ўдалося ліквідаваць у мінулым 40-годдзі. Аднак, гэтай праблеме палітычныя і дзяржаўныя органы прысвячалі і прысвячаюць многа ўвагі. Апошнім часам на жаданне Ваяводскай управы асяродак навуковых даследаванняў у Беластоку правёў комплексны аналіз патрэбаў для развіцця ўсходняй часткі ваяводства. Гэтыя патрэбы — аснова планавання грамадска-гаспадарчага развіцця гэтага рэгіёна на бліжэйшыя і далейшыя гады, а таксама падстава да заха-

МОЖА ЛЕС ВЫРАСЦЕ?

З'ява вымірання вёсак (нас цікавіць найбольш вымiранне беларускіх вёсак) справа складаная і мае многа розных прычын. І чакае свайго сацыёлага — ці знойдзецца такі?

Луплянка Старая належыць да тых вёсак, якія вымiраюць. Аб гэтым найболын яскрава сведчыць тое, што з вёскі выязджае моладзь. Вось у той жа Луплянцы яшчэ не так даўно была вялікая школа. Цяпер школы ўжо няма. Некалькі дзяцей з вёскі дабіраецца ў школу ў Шымкі. А будынак школы, вялікі і прыгожы, мае быць прызначаны на нешта цалкам іншае, між іншым, на ветэрынарную лячэбніцу.

Вёска запускаецца. Па выглядзе хат не відаць тут аніякага імкнення, каб іх аднаўляць, рамантаваць. Проста разам са старымі дажываюць свой век — і годзе.

Мне, прызвычаенай да дынамізму і імкнення жыць лепш і выгадней у многіх вёсках Бельшчыны і Гайнаўшчыны, было сумна, калі глядзела я на хілыя старыя будынкі ў Луплянцы, сярод якіх ёсць яшчэ і крытыя саломай, нават хаты. Адну з такіх хатак вось мінулі. Можа яна быць толькі дасканалым экспанатам для скансена. А ў гэтай хаце, як нам расказвалі, нарадзілася шасцёра ці сямёра сыноў і толькі двух тут яшчэ пражывае, працуючы на недалёкім „Імшары". Ды і з гэтых двух ні адзін не стараецца запусціць карэнні на бацькаўшчыне. Яны таксама тут як госці.

Няма любві і ахвоты ў маладых людзей да працы на зямлі. Ды чаму і адкуль гэта паявілася, сказаць цяжка і немагчыма адным сказам. Хіба што растлумачым гэта „цывілізацыйным" працэсам.

Праўда, зямля ў гэтых старонках (гэта даўнейшы Беластоцкі павет) слабая — шосты клас. Вельмі цяжка з яе жыць было і калісь. А жыць людзям хочацца лягчэй, дык што ж зробіш?

Выступае таксама і другая цікавая з'ява, што дзе бядней, туды лягчэй прыстаюць розныя заганы і дурныя прывычкі, з якіх найгоршая — п'янства. Нейкі брак перспектыў як бы мучыў людзей. Прапіваюць грошы, замест прызначыць іх на рамонт хаты і паставіць гэтак сваё жыццё на адну ступеньку вышэй у культуры. Абсалютна распадаюцца вясковыя супольнасці, абмен вопытам паміж бацькамі і дзецьмі, гіне рыса, так характэрная для старых людзей, — назіраць жыццё, вывучаць прыроду. Вёска вымірае, і многа паўразваленых хат стаіць з забітымі вокнамі ў слабазямельных кутках Беласточчыны — даўнейшым павеце Беластоцкім і Сакольскім. Многа тут толькі лясоў. І адна надзея, што ў кругавароце жыцця зарасце гэтае месца сасновым лесам. Зноў над пустэчай запануе лес. І, можа, будучыя пакаленні сумеюць тут жыць лепш?

Вера Леўчук

Фота Я. Чэрнякевіч

„Ніву" ў Луплянцы Старой чытаюць мала (ды не толькі „Ніву"), тым больш прыемна было нам сустрэцца з нашымі чытачамі — Іванам, сынам Івана, і Мар'яй Нос. У іх чатыры сыны, з якіх два ўжо таксама пакінулі хату (Мікалай Нос — вядомы беластоцкі баксёр, цяпер трэнер), адзін яшчэ вучыцца. Прыемныя людзі, аж заскромныя — зусім не ўмеюць хваліцца. Іван прывёз дровы, жонка, як то ў беларусаў бывала здавён-даўна, выбегла з хаты, адкрыла вароты, сустрэла мужа... Так мы іх і запісалі на плёнку фотаапарата на памяць.

ПРАБЛЕМА МАЛАДЫХ

У наш час часта чуецца па тэлебачанні і радыё аб праблеме маладых у іх сямейным жыцці. Гэта праўда, маладым сем'ям цяжкавата, калі яны пажэняцца і адразу хочуць аддзяліцца ад бацькоў, ды атрымаць камфартабельную кватэру за грошы бацькоў. Калі маладыя ўпершыню ідуць на работу, яны не пытаюцца, што і як будуць рабіць, а пытаюцца за колькі.

Многа ёсць таксама цяпер маладых, якія ўвогуле працы не прымаюць. Днём такі паспіць, а нанач ідзе „працаваць". Калі добра ўдасца, валіць потым у рэстаран і гуляе сабе. Улада дасць картачку на мяса, маці яго выкупіць і неяк жывецца.

Маладыя крычаць: дайце нам у рукі ўладу, мы пакажам, як жыць! Цікава, ці за пяць гадоў не прагулялі б усяго таго, што зроблена за 40 гадоў?

Сапраўды, ёсць у горадзе многа такіх, дзе бацькі маюць камфартабельныя ўласныя дамы, у якіх трымаюць за высокую плату кватарантаў, а іх дзеці жывуць у блоках і смяюцца з усяго, а гарадскія ўлады глядзяць на ўсё гэта праз пальцы. Бывае часта і так, што атрымае кватэру ў блоку, а жыве ва ўласным доме, у блок заязджае час ад часу, каб адпачыць.

Знаю, што такое заколе ў воч, але ж гэта праўда.

Маладыя „беспрацоўныя" толькі шукаюць, каб у аўтобусе ўсадзіць камусь руку ў кішэню ці ў торбу, а потым пагуляць. Як будзе далей, не магу сказаць.

М. Лук'янюк

Праўленне Беластоцкага гарадскога аддзела БГКТ запрашае на раённы агляд „Беларуская песня-86", які адбудзецца ў нядзелю, 16 лютага ў Доме культуры „Захэата", вул. Пястоўская 11 А. Пачатак а 10ай гадзіне. Запрашаем!

даў пра дапамогу для Усходняй Беласточчыны ад цэнтральных улад.

„Н": Што канкрэтнае прадбачвае план грамадска-гаспадарчага развіцця ваяводства ў гадах 1986-90 для ўсходняй Беласточчыны?

Я. З.: У адказ на інтэрпеляцыю падаецца прыклад некалькіх гмінаў: у гміне Дубічы Царкоўныя прадбачваецца меліраванне каля 495 сельскагаспадарчых угоддзяў, пабудова водаправода ў вёсках Дубічы Царкоўныя і Старакорнін і ветэрынарнай лячэбніцы з кватэрамі для яе працаўнікоў. У гміне Чаромха: пабудова водаправода даўжынёй 10 км, ветэрынарнай лячэбніцы і 8-кватэрнага дома для яе працаўнікоў, урэгуляванне 3 км рэчкі Нурца і сельскагаспадарчых угоддзяў над ёю. У гміне Кляшчэлі: пабудова пачатковай школы і гміннага асяродка культуры, далейшая пабудова каля 15 км водаправода, урэгуляванне рэчкі Нурэц і меліраванне каля 432 га сельскагаспадарчых угоддзяў, пабудова ў ПГРы Кляшчэлі фермы авечак і адкорму свіней і жылля для працаўнікоў (42 кватэры). У гміне Нарва: пабудова пачатковай школы, жыллёвага будынка для працаўнікоў ветэрынарнай лячэбніцы, меліраванне каля 669 га сельскагаспадарчых угоддзяў, паляпшэнне ўмоў працы ў ПОМе. У гміне Нараўка: пабудова гміннага асяродка здароўя (у 1987-89 гадах) з 6 кабінетамі, працягваецца пабудова вадасховішча Семяноўка і пабудова над ім асяродка адпачынку. У гміне Орля: пабудова пачатковай школы з жыллёвым будынкам для настаўнікаў, гміннага асяродка здароўя (1990-92), водаправода ў ПГРы Дыдулі. У Белавежы: працяг пабудовы водаправода, пабудова каналізацыйнай сеткі і ачышчальні сцёкаў. Блізкія да гэтых прадбачваюцца інвестыцыі ў іншых з 24 гмінаў усходняй Беласточчыны.

„Н": А што адносна другога пытання ў інтэрпеляцыі?

Я.З.: У адказе ўказваецца на тое, што з году ў год на ўсходняй Беласточчыне растуць выдаткі з Фонду развіцця культуры на пабудову, рамонт, абсталяванне розных аб'ектаў, якія займаюцца культурнай дзейнасцю. Падаецца прыклад 11 гарадоў і гмін, у якіх выдаткавана з Фонду развіцця культуры разам у 1982 г. 25 млн. 3 тыс. зл.; у 1983 г. — ужо 38 млн. 489 тыс. зл.; у 1984 г. — 62 млн. 554 тыс. зл; але ў 1985 г. ужо меней, бо толькі 56 млн. 39 тыс. зл., хоць усё ж не мала. Што ж, сумы гэтыя не малыя, але будаўніцтва і рамонты цяпер вельмі дарагія, напрыклад, рамонт святліцы ў Арэшкаве каля Гайнаўкі каштаваў 2 млн. 450 тыс. зл., а капітальны рамонт Гайнаўскага дома культуры „Гурнік", які пачаўся ў 1985 г. і павінен закончыцца ў 1989 г., складзе 20 млн. зл. і г.д. План на бягучую пяцігодку, між іншым, прадбачвае: у Нараўцы перабудову будынка кінатэатра „Лес" на Гмінны асяродак культуры коштам 22 млн. зл., у гміне Дубічы ў мінулым годзе пачаўся рамонт святліцы у Істоку, Чэхах, Грабаўцы, павінен пачацца рамонт святліц у Старакорніне і Тафілаўцах, рамонт і прыстасаванне ветрака на рэгіянальны музей, з 1984 г. ідзе рамонт ГОКу, які павінен закончыцца ў 1987 г. У гэтай гміне ў бягучым годзе на ўсё гэта выдаткуецца 4 млн. 700 тыс. зл. Прыкладаў можна падаваць многа, бо няма такой гміны, у якой не ішла б або не планавалася б пабудова ці рамонт або абсталёўванне дамоў культуры і святліц. Даюцца таксама прыклады фінансавай дапамогі з дзяржаўных сродкаў на касцюмы для беларускіх народных калектываў, напрыклад, калектыў з Кнарыдаў (гм. Бельск) у 1985 г. атрымаў на касцюмы 150 тыс. зл., з Райска — таксама 150 тыс. зл.; калектывы з Навасадаў, Арэшкава і Новаберазова (гм. Гайнаўка) атрымалі кожны па 100 тыс. зл.; калектывы з Орлі, Тапчыкалаў, Маліннікаў і Дыдуль (гм. Орля) — таксама па 100 тыс. зл. і г.д.

(Працяг на стар. 6)

З ДУМКАЙ ПРА НАС БЕЛАРУСАЎ

(Працяг са стар. 5)

Хоць яшчэ не ўсе калектывы атрымалі такую дапамогу, але па пададзеных прыкладах можна спадзявацца, што іх таксама не забудуць, калі яны будуць актыўна працаваць.

„Н“: Усё ж гэта малавата для ўсебаковага развіцця культуры нашай беларускай нацыянальнасці...

Я. З.: Вядома, але ж трэба ўлічваць магчымасці дзяржавы. Трэбы толькі ўмела і разумна выкарыстаць тое, што нам даецца. Хачу прыпомніць, што поўнай падтрымкай у дзяржаўных органах карыстаюцца нашыя стараннi стварыць Беларускі музей у Гайнаўцы, Ваяводская ўправа ўжо прызначыла на гэта 5 млн. злотых. На ўсходняй Беласточчыне ў гадах 1986-90 паўстануць 4 гмінныя асяродкі культуры (у Чаромсе, Мельніку, Мілейчыцах і Гродзіску), 2 вясковыя дамы культуры (у Машчонай і Нурцы), 2 кінатэатры (у Белавежы і Новым Двары), і іншыя культурна-асветныя аб'екты. Прытым мы і ў далейшым будзем пільна дбаць пра тое, каб справам дапамогі развіццю асветы і культуры ў беларускім асяроддзі на Беласточчыне прысвячалася сталая ўвага Ваяводскай рады нарадовай і Ваяводскай рады культуры ПРОН. Думаю, што з добрымі вынікамі .

„Н“: А як выглядае справа з Гайнаўскім беларускім ліцэем?

Я. З.: Вельмі абяцаюча. Я думаю, што пасля пабудовы ў пачатку 60-х гадоў Бельскага беларускага ліцэя гэта будзе найважнейшая падзея ў гісторыі беларускага школьніцтва ў Народнай Польшчы, бо ўлады прынялі рашэнне і ўвялі ў план на 1986-1990 г.г. пабудову гмаху Беларускага ліцэя і пачатковай школы ў Гайнаўцы. Гэта будзе вялікі гмах з 34 заламі для навучання. У гэту справу мне давялося ўкласці многа захадаў і стараннаяў. Праз некалькі год Гайнаўскі беларускі ліцэй будзе працаваць у прыстойных варунках, якія здаўна належаліся гэтай заслужанай для нашай нацыянальнасці школе! Варта дадаць, што апрача гмаху Гайнаўскага беларускага ліцэя і пачатковых школ у Нарве, Орлі і Кляшчэлях, у гадах 1986-90 будуць будавацца з дзяржаўных фондаў пачатковыя школы ў Бельску, Дуброве Беластоцкай, Кузніцы, Сямяцічах, а ў грамадскім чыне з дапамогай дзяржавы ў Грабаўцы (гм. Дубічы), ужо будуюцца ў Шудзялаве і Навакорніне (гм. Гайнаўка), будуць разбудоўвацца пачатковая школа № 2 у Гайнаўцы, у Чорнай Царкоўнай (гм. Гродзіск), Чыжах, Чаромсе і іншыя — разам аж 20 школ. Многа. Але ваявода падкрэслівае, што гэта будзе здзейснена толькі пры актыўным удзеле грамадства.

„Н“.: Дзякую за размову.

Гутарыў М. Гайдук
Фота аўтара

Там, дзе родныя мясціны.

Фота Юркі Трачука.

ТАК БЫВАЕ...

НЕ ПРЫНОСІЎ ТЫ КВЕТАК ЖЫВОМУ...

Стан здароўя Уладзіка пагаршаўся. А быў жа гэта прыгожы хлапчук з кучаравымі валасамі, вялікімі вачыма і звонкім голасам. І рос ён вельмі хутка. На свае 14 год быў даволі высокі, вышэйшы ад сваіх равеснікаў. Але, на жаль, хвароба рабіла сваё. Некалькі год хадзіў ён у школу. Праўда, не кульгаў, але вельмі балела. Пазней параліч ног развіўся настолькі, што зайсці ў школу было для яго проста мукай. Спачувалі яму настаўнікі, якія любілі хлопца за ветлівасць і добрую падрыхтоўку да заняткаў. Калі не змог ужо дайсці да школы і вымушаны быў сядзець у хаце, настаўнікі па чарзе прыходзілі да Уладзіка, давалі свайго роду ўрокі. Тады на твары хлопца блукала ўсмешка. ён забываўся аб сваёй хваробе, вярталася да яго радасць жыцця.

Але вельмі не хапала хлопцу бацькоўскай ласкі, і ніхто не мог яму даць пераканаўчага адказу на пытанне: „Чаму да мяне ніколі не прыдзе татка?“ Ніхто: ні маці, ні дзве чуллівыя бабулі не хацелі гаварыць на гэту тэму з няшчасным хлопцам.

Часамі толькі маці, украдкам выціраючы слёзы, прабавала так-сяк растлумачыць сыну, чаму адышоў ад іх бацька, але неяк гэтае выясненне ў яе ніколі не выходзіла. Сын ведаў, што бацька мае другую жанчыну, дапускаў нават такую думку, што маці магла калісьці пакрыўдзіць бацьку, і ён назаўсёды пагневаўся на яе. „Але прычым тут я, — думаў ён. — Я ж тады быў яшчэ маленькі і не мог яму нічога дрэннага ні сказаць, ні зрабіць! Чаму ж ён ніколі да мяне не прыйдзе?“ Гэтага хлопец зразумець не мог. Не магла зразумець гэтага і яго маці, тым больш, што яе свякруха, маці былога мужа, прыходзіла часта да Уладзіка з падарункамі, праседжвала гадзінамі пры ім, дапамагала свайму ўнуку дайсці ад ложка да акна ці стала.

А Уладзік марнеў, слабеў, паміраў на вачах. Жаданне сустрэчы з бацькам, які ніколі не прыйшоў да хлопца, яшчэ пагаршала псіхічны стан падлётка. Але вельмі хацеў ён жыць.

— Мама, а мо я яшчэ папраўлюся? — дапытваўся хлопец, калі параліч цалкам прыкаваў яго да ложка, а маці, не могучы прамовіць ні слова, нахілялася над яго галавою і глытала вострую сліну. Дзве бабулі заламвалі рукі і выціралі слёзы, гледзячы на паміраючага ўнука.

Маці і бабулі Уладзіка проста валасы рвалі з гора, рыхтуючы пахаванне. Прыходзілі суседзі, сваякі, знаёмыя, каб апошні раз глянуць на гэтага сімпатычнага юнака. Прыйшлі і яго сябры-школьнікі, каб развітацца са сваім аднакласнікам.

І тады прыйшоў з кветкамі бацька Уладзіка. І калі стаў набліжацца да труны, з лямантам і гневам выбухла маці памершага:

— Не прыносіў ты кветак жывому, дык і мёртваму не трэба, — крычала яна. — Ты на працягу больш дзесяці год не знайшоў часу, каб наведаць свайго сына-пакутніка, які чакаў цябе так доўга і так прагна!.. А цяпер, калі памёр мой маленькі, дык ты час знайшоў, нягоднік ты!..

Апусціўшы вочы, бацька Уладзіка вышаў з хаты і сумна павалокся да сваёй рыжай Магдусі. З дакорам паглядзела яму ўслед яго родная маці, бабуля Уладзіка, якая залівалася слязьмі над труной.

Міхась Хмялеўскі

ХТО КАМАНДЗІРАМ?

Цьмянае святло газоўкі ледзь прабівалася цераз закопчанае шкло. Дзмітры Макараў надарэмна намагаўся хаця б зрокам палічыць усіх малайцоў Грышкі Каравая. Колькі іх тут? Што гэта за людзі? Як іх далучыць да ўсенароднай антыфашысцкай плыні партызанскай барацьбы?

— Ці ў вас толькі гэтая зямлянка? Ці ёсць яшчэ іншая? — звярнуўся ён да Каравая.

— А табе што да гэтага?! — зусім нахабна вышчарыўшы зубы, адказаў яму Грышка Каравай.

— Мне тое да гэтага, што я ўпаўнаважаны Беларускім штабам партызанскага руху! — спецыяльна голасна, каб усе чулі, адказаў Дзмітры Макараў. — Значыць, я тут прадстаўляю савецкую ўладу! Зразумелі? Я ў госці да вас не прыехаў! Я прыбыў, каб ваяваць, каб біць ворага, а не дрыжэць перад ім і хавацца, як зайцы па норах...

Па зямлянцы расплыўся пошум незадаволенасці. Макараў дастаў з планшэта каляровы плакат. Нават у гэтым цьмяным святле газоўкі можна было даволі добра разабрацца ў яго змесце. Стройны чырвонаармеец прыкладам вінтоўкі разбіваў дарожны ўказальнік з надпісам па-нямецку і па-руску: „На ўсход“. Пад гэтым малюнкам відаць быў надпіс вялікімі чырвонымі літарамі: „На захад“! З плаката веяла ўпэўненасць у перамогу і вялікая сіла савецкага салдата, які напэўна давядзе да гэтай перамогі.

— Паглядзіце! — абмінуўшы Грышку Каравая, падаў плакат яго таварышам. Людзі прагна кінуліся глядзець гэты плакат, нецярпліва падганялі таварышаў, каб хутчэй падавалі з рук у рукі. Нехта мацней падкруціў газоўку. Дзмітры Макараў зразумеў, што гэтыя людзі, як яды і сну, прагнуць вестак з далёкай, свабоднай зямлі, вестак, якія сведчылі б аб тым, што яны тут, над Бугам, нездарма сядзяць у сырой зямлянцы і сваё жыццё на затрату кожны дзень выстаўляюць...

— Што, не бачылі? — весялаватым голасам запытаў Макараў. У адказ пачуў толькі няздаджаныя адгалоскі захаплення. Урэшце плакат дайшоў і да Грышкі Каравая. Ён устаў ад стала, падыйшоў бліжэй да лямпы і моўчкі нейкую хвіліну разглядаў гэты малюнак. Вакол яго збіраліся таўпою амаль усе яго баявыя сябры.

— Таварыш камандзір! — адазваўся нехта з гэтага натоўпу. — Давайце гэты плакат прыб'ем у нас на дзвярах ля выхаду з зямлянкі! Хай ён нам напамінае нашае галоўнае заданне, што трэба біць ворага!

— Да гэтага нас агітаваць не трэба, — адказаў яму Грышка Каравай. — Што немцаў біць трэба, дык мы ведаем і без плакатаў. Толькі чым іх біць, таварыш упаўнаважаны? Адкуль

Narodnaja kultura i byt Biełarusau. Mińsk 1982. Rec., Sielicki Franciszek. Lud 1984, t 68 s. 285-288.

Antoniuk L. A.: Kultura tekstu naukowego a normalizowanie terminologii naukowej w języku białoruskim. Tłum. Małgorzata Leczycka. Prasa Techniczna 1985, nr 1, s. 23—24, Rez. Sum.

Lemtiuhowa Walentina. Wostocznosławianskaja ojkonimija apiellatiwnogo proischożdienija Mińsk 1983. Rec.: Kondratiuk Michał, Slavia Orientalis 1984, nr 1, s. 120—122.

Wołowik Barbara: Nazwy toponimiczne związane z podstawą folusz. Zeszyty Naukowe. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Opolu, Językoznawstwo, Opole 1984, z. 9, s. 131—138, rys.

Rutkowski Henryk: Profesor doktor Jerzy Wiśniewski 1.01.1928—30.10.1983 (Nekrolog). Poradnik Językowy 1984, z. 8, s. 472—475, ilustr.

Sielicki Franciszek: Podania i opowiadania na Wilejszczyźnie w okresie międzywojennym. Slavia Orientalis 1984, nr 1, s. 91—102.

Jarosz M.R.: Piasniar rodnaj ziamli, Życcio i tworczaść J. Kupały. Mińsk 1982. Rec.: Stochel Włodzimierz, Slavia Orientalis, 1983, nr 4, s. 534—536.

Paszkiewicz Piotr: Sobór na Placu Saskim — karta z historii politycznej Warszawy. Kronika Warszawy 1984, nr 4, s. 115-122, ilustr.

Podgórzec Zbigniew: Wokół ikony. Rozmowy z Jerzym Nowosielskim. Warszawa 1985. Rec.: Kempfi Andrzej, Kierunki 1985, nr 25, s. 5, ilustr.

Doroszkiewicz Bazyli: Drogi polskiego prawosławia. Rozm. przepr. Bronisław Tumiłowicz. Argumenty 1985, nr 22, s. 3, ilustr.

Willebrands Johannes: Wielkie zobowiązanie. (Dialog katolicko-prawosławny). Rozm. przepr. Maciej Kozłowski, Tygodnik Powszechny 1985, nr 24, s. 1, 3.

Paprocki Henryk: Apostołowie Słowian. Rozm. przepr. Tadeusz Wyszomirski. Kierunki 1985, nr 25, s. 3, ilustr.

Kto jest kim w Polsce 1984. Warszawa 1984. Rec.: Zieliński Stanisław, Nowe Książki 1985, nr 2, s. 96—98.

P.C.

АХОЎВАЦЬ ПРЫРОДУ ЯК МАГА ЛЕПШ

Тры дні ў палове студзеня г.г. працягвалася ў Белавежы агульнапольская сесія, прысвечаная праграме Польскага турыстычна-краязнаўчага таварыства ў справе аховы асяроддзя. Сесію арганізавала Камісія аховы прыроды ГП ПТКТ сумесна з уладамі Беластоцкага ваяводства.

На сустрэчы ў Белавежы гаварылася не толькі аб задачах, якія ПТКТ павінна рэалізаваць у найбліжэйшых чатырох гадах у справе аховы асяроддзя, але таксама прысутныя былі пазнаёмлены з юрыдычнымі інструментамі аховы прыроды і вынікаючымі адсюль абмежаваннямі вынікаў грамадскіх дзеянняў, адрэкамендавана была новая форма аховы прыроды пад назвай „Зялёныя лёгкія Польшчы“, пракансультаваны пункты выступлення Камісіі аховы прыроды на сесіі, арганізуемай сумесна з Генеральнай пракуратурай ПНР, прадстаўлена была праграма дзейнасці Камісіі аховы прыроды ГП ПТКТ і прапановы для дзейнасці ваяводскіх і аддзелавых камісій.

Удзельнікі сесіі мелі таксама магчымасць праслухаць вельмі цікавыя даклады на тэмы прыродных вартасцей Беластоцкага ваяводства на фоне паўночна-ўсходняй часткі Польшчы (дакладваў праф. Аляксандр Сакалоўскі) і праблемаў аховы прыроды і турызму ў Белавежскай пушчы (дакладваў др інж. Чэслаў Аколаў). Апрача таго, пазнаёміліся з рэалізацыяй пастулатаў па ахове прыроды ў Беластоцкім ваяводстве, прадстаўленых ваяводскім захавальнікам прыроды мгр. Лехам Капчынскім.

Белавежскую сесію ўразнастайнілі: у першы дзень дэманстрацыя кароткаметражнага фільма „Кароль пушчы — зубр“, рэалізаванага сужонствам Б. і Я. Чэчамі, і начное наведванне прыродазнаўчага музея; на другі дзень — экскурсіі ў трох групах па пушчы і назіранне зуброў на свабодзе, а вечарам катанне і турысцкі касцёр у Старой Белавежы, на трэці дзень — візіты ў лабараторыях трох мясцовых навуковых цэнтраў. Усе ўдзельнікі сесіі, а было іх звыш 100 чалавек (з розных бакоў Польшчы), атрымалі камплекты турысцкіх даведнікаў, значкоў і дыяпазітываў з Белавежскай пушчы.

Ранг сесіі павысілі сваім удзелам сакратар ВК ПАРП у Беластоку Мечыслаў Дарошка, намеснік беластоцкага ваяводы Аляксандр Чуж, намеснік старшыні ВРН праф. Здзіслаў Пуцэк, старшыня ГП ПТКТ Анджэй Гордан, старшыня Камісіі аховы прыроды ГП ПТКТ Кшыштоф Вольфрам, старшыня ВК ПТКТ у Беластоку Януш Кохан і інш.

П. Байко

Фота Артура Дамашэвіча

брацъ амуніцыю, узрыўчатку, кулямёты? Вось праблема! Вашых плакатаў гітлераўцы не пабаяцца...

Грышка Каравай намагаўся ўтаймоўваць свае нервы, але гэта яму не вельмі ўдавалася. Схапіў кубак з самагонкай і праглынуў, колькі змог, гэтай пякучай вадкасці. Хухнуў, працёр губы далонню і моўчкі, непрыхільным позіркам нацэліўся на Дзмітрыя Матвеевіча, які спакойна адказаў яму:

— Зброю і боепрыпасы, а таксама і ўзрыўчатку дабываць трэба на ворагу. Я на гэтай тэрыторыі, да вашага ведама, не з'яўляюся навічком. Дык ведаю не горш ад вас, што зусім па-суседску праходзяць тут важныя чыгуначныя і шасейныя дарогі. У цяжкіх эшалонах і самаходным транспартам фашысты кожны дзень цягнуць на фронт сотні тон усялякай ваеннай тэхнікі і амуніцыі. Вядома, яны нам у падарунку гэтага не дадуць. Трэба прымусіць іх да гэтага сілай і хітрасцю...

Ён на кароткую хвіліну перапыніў сваю гаворку, каб падумаць, як і аб чым яе прадоўжыць. „Трэба было б расказаць ім пра абстаноўку на франтах. Яна цяпер для нас спрыяльная. Здаецца, ужо і Кіеў у нашых руках і да Беларусі фронт дакаціўся. Ай, як шкада, што я і сам не ведаю апошніх паведамленняў Саўінфармбюро. Ад вылету з Масквы, значыць, ад 4 жніўня 1943 года, прайшло ўжо больш за чатыры месяцы. За гэты час шмат чаго змянілася. Можа, аднак, ім пра „рэйкавую вайну“ партызан на Беларусі расказаць? Яна якраз праводзілася ў час нашага прабывання ў раёне знаходжання Брэсцкага партызанскага злучэння. Ну, і пра бітву пад Курскам варта ўспомніць...“

Скарыстаўшы з яго маўчання, адазваўся Рыгор Каравай.

— На, — тыцнуў плакат у рукі партызану, які прапанаваў прыбіць яго на дзвярах, — і прыбівай яго дзе хочаш, нават і на ўласнай... ну, па плячах.

Спадзяваўся пачуць дружны рогат сваіх таварышаў, але яны чамусьці маўчалі, выразна чакалі прадаўжэння гутаркі гэтага чужога чалавека ў ваеннай форме, але без ваенных знакаў адрознення, які назваўся прадстаўніком Савецкай улады. Дзе ж яна, гэтая ўлада? Як далёка яшчэ яна ад Буга? Дзе фактычна цяпер фронт? І ўрэшце пра ўсё гэта нехта ўголас запытаў у Дзмітрыя Макарава.

— Пра Курскую бітву чулі? — адазваўся ён.

— Тут у нямецкіх газетах пісалі, — адказаў яму нехта з партызанаў, якія цяпер густым кальцом акружылі стол пасярэдзіне зямлянкі. — Пісалі, — прадаўжаў партызан, — што немцы выраўнялі лінію фронту...

— Яны так ужо раўняюць сваю лінію фронту ад Масквы і Сталінграда! — весела адказаў Дзмітры Макараў і за час свайго прабывання ў гэтай няўтульнай зямлянцы ўпершыню пачуў ён баявую еднасць з гэтымі абяздоленымі і запалоханымі людзьмі.

— Трэба вам ведаць, таварышы, — хуценька прадоўжыў ён,

(Працяг на стар. 8)

даткі для годнага жыцця — прыгажосць, здароўе, голас і сэрца чуллівага на людскую нядолю чалавека, але лёс устрыкнуў сваю кпіну, што Аксеня не жыла, а мучылася цэлае жыццё.

З Ф. Хлябічам я гутарыў некалькі хвілін на адным са з'ездаў карэспандэнтаў і сустракаюся з ім на старонках „Нівы“ ўжо шмат гадоў. Так што лічу, з'елі мы бочку солі, бо гэтага трэба, каб чалавека добра пазнаць. Ацаніў я Ф. Хлябіча як чалавеча шчырага, справядлівага і далёкага ад усялякай подласці. І ўвага М. Куптэля, што Ф. Хлябіч выпіхае артыкулы А. Барскага з „Нівы“ мяне, як то кажуць, закранула за жывое. І тады ўспомніўся мне верш Петруся Макаля: „Я не маўчу“.

Дзед Кастусь

Пятрусь Макаль — ураджэнец Беласточчыны. Нарадзіўся і жыў да 12-ці гадоў у вёсцы Крушыняны. У 1945 г. пераехаў з бацькамі ў БССР. Кажа пагаворка: „Не адзін прарок не слаўны ў сваёй бацькаўшчыне“, таму, відаць, і П. Макаль так слаба вядомы чытачам „Нівы“.

Д.К.

ПРЫДЗІ, СОН!

Як тут уцяміць, як тут разабрацца? Не дадуць уваліцца ў зімовы сон нашы публіцысты. Як-небудзь да вясны прасплю, думаю, без клопату, без штодзённага кругавароту: праца, дом, дом, праца, субота — клуб, панядзелак — „Ніва“. Дзеці, грошы, шыварат-навыварат. І ў гэтую паўсядзённасць чалавечых спраў, з якіх наогул і складаецца жыццё, уваходзіць думка А. Барскага:

„Жывуць яны і паводзяць сябе, як нармальныя людзі. Іх сэрцы, аднак, апанаваў мяшчанскі кансумпцыйны падыход да жыцця. Іх галоўны дэвіз — жыць лёгка, жыць выгодна“. Іх — значыць беларусаў. Гэта беларусы хочуць жыць лёгка і выгодна. І А. Барскі іх за гэтакі падыход да жыцця ўпікае. Іншыя народы, людзі могуць жыць лёгка і выгодна, а беларусы ад вякоў жылі цяжка і невыгодна, то і цяпер на гэта не маюць права. Усе гуманныя дактрыны, пачынаючы ад старажытнай Грэцыі, маюць адзіную мэту: каб чалавек жыў лёгка і выгодна. А А. Барскі беларусам ставіць іншую мэту: невыгоду. Выгоду называе „мяшчанскім кансумпцыйным падыходам да жыцця“. Такі падыход да чалавека прыпамінае падыход левых адшчапенцаў ад марксізму, для якіх не найважнейшы ёсць чалавек, а чорт толькі ведае што.

А. Барскі — вопытны паэт. А публіцыст? Перадабрыў. Але як можа быць ён гуманным паэтам, калі мае такія негуманныя думкі? Як тут разумець, як тут разабрацца? Можа фактычна лепш спаць?

Міхась Махнацкі

БЕЛАРУСКІЯ ПРЫКАЗКІ

Агню агнём не загасіш.
Адвагай і пекла пройдзеш.
Адзін раз зманіш — другі не паверацъ.

(Працяг са стар. 2)

ШЧАСЦЕ З ДНА АКІЯНА

надвор'е: а то ж іншыя знойдуць... Яго не спыніла нават нечаканая вялікая трагедыя: аднойчы загінулі ў шторме яго сын, нявестка і ўнук. Да яго розуму ўжо не даходзіла небяспечнасць распачатай ім справы: маўляў, усё роўна пагібель — не ў моры ад шторму ці акул, дык ад кабалы.

Так працягвалася гэтая вар'яцкая пагоня за скарбам яшчэ 10 наступных гадоў. Многія з нанятых ім матросаў даўно пакінулі яго, ужо не будучы ў сілах глядзець у яго здзічэлыя вочы і чуць яго ахрыплы звярыны голас. А хутка двое сыноў Фішара Кір і Кан выявілі злашчасныя абломкі Атохі, якія патанулі ў водарасцях марскіх, пакрыліся тоўстым слоем каралаў. Патрабавалася нямала напружання і тэхнічнай выпахадлівасці, каб падняць 1200 залідных злітка'ў золата, шмат срэбных рэчаў і сундукі з залатымі манетамі і іншымі ювелірнымі каштоўнасцямі. Усе гэтыя багацці спецыялісты-эксперты ацанілі пазней у агульную суму 1,2 мільярда долараў — самы буйны клад з дна марскога за апошні час.

Мел Фішар стаў багатым, аб чым марыў усё сваё жыццё, якое ўжо... прайшло. Ён сам гэта добра разумее. Тым больш, што за гэта багацце ён заплаціў маладымі жыццямі сына, нявесткі і ўнука, чые вобразы пастаянна стаяць у яго вачах. У даверлівай размове з блізкімі сябрамі ён і сам пра гэта гаворыць, асабліва калі хто ўслых пазайздросціць яго лёгкаму шчасцю.

А. Ж.

СОННІК

— 6 —

Алтар — збудуцца патаемныя твае жаданні; стаяць на каленях перад ім — хтосьці патрабуе твае дапамогі.

Алфавіт — клопаты і непрыемнасці з дзецьмі.

Альбом са здымкамі — новае сяброўства, але перапоўненае фальшам.

Альтанка — змена месца жыхарства, пераезд.

Амлет — выбранае жыццё.

Амазонка — непаразуменне з каханай асобай.

Амар (вялікі марскі рак) — прыемная кампанія.

Амбон, трыбуна — уваходзіць на іх — ганаровая пасада.

Ангел — шчаслівая навіна; ляціць — атрымаеш напамін; спявае — выздараўленне з цяжкае хваробы; многа ангелаў — здзяйсненне зычанняў і спадзяванняў; быць самому ангелам — вялікая пашана і гонар.

Анулявань што-небудзь — востры начальнік, суровы кантроль.

Анучы, лахманы бачыць — сорам і нэндза; збіраць — перашкоды.

Апавяданне — цяжкая сітуацыя.

Ападкі — хвароба далёкага сваяка.

Апалы (каштоўныя камені) — няшчасце.

Апарат фатаграфічны — даведаешся, што цябе цэняць.

Апельсіны — сямейныя няшчасці; рваць — адлеглае шчасце; купляць — каханне з узаемнасцю; прадаваць — новыя знаёмствы; есці — дарэмныя стараннi; лупіць — любоўныя забавы.

Аперацыя — злоўжыванне ўслужлівасці.

Аперацыйныя інструменты — неспадзяваная спадчына.

Аплатка або просвірка — спакой сумлення.

Аплаткі — жаданыя звесткі.

(Працяг са стар. 2)

НА МЯЖЫ

быць нядобра бачаны нашымі ўладамі", — адказаў рашуча старшыня. І я зразумеў, што для новага старшыні, зрэшты, добрага па характары чалавека, намнога менш важная нацыянальная справа, чым апінія аб ім ва ўладах.

Вядома таксама, што на працягу многіх гадоў у „Ніве" не паяўляліся артыкулы аб стане беларускай свядомасці або аб асіміляцыі беларусаў. Нягледзячы на тое, што стан гэтых з'яў не мог не выклікаць трывогі ў беларускіх розумах і сэрцах і што аб гэтых праблемах у прыватных размовах многія беларускія дзеячы гаварылі вельмі мала.

Якраз гэтае бяздзеянне БГКТ і маўчанне „Нівы" ў нацыянальнай справе было найбольшай слабасцю нашага руху. Нацыянальная пасіўнасць нашай арганізацыі як бы запярэчвала сэнсу і галоўнай ідэі тых людзей, якія трыццаць гадоў таму назад стварылі БГКТ. Здаецца мне, што наш абавязак заключаецца ў тым, каб даводзіць да ўсіх беларусаў веды аб тым, што сэнс існавання БГКТ праяўляецца галоўным чынам у яго паслядоўных дзеяннях для ўзмацнення беларускай нацыянальнай свядомасці, для дамаскацыі праваў нацыянальнага рэнегатызму, для гордага ўспрымацця магчымасці жыць годна і па-нацыянальнаму, па-грамадзянску.

Алесь Барскі

Куток практычных ведаў

■ Каб вярнуць бляск фарфору і фаянсу, трэба добра працерці паверхню пасуды лімоннай кіслатой або воцатам з соллю.

■ Каб выцягнуць тугі шкляны корак, трэба накапаць на яго крыху алею і пагрэць ля агню горлачка бутэлькі.

Вельмі прыгожа па-беларуску прыслаў „дарагой рэдакцыі „Нівы" калядныя і навагоднія пажаданні (па-старому стылю) пастаянны чытач „Нівы" з Панароўя".

А мы хочам бліжэй пазнаёміцца, а можа і перапісвацца з пастаянным чытачом з Панароўя — давайце адрас.

Рыгор Мароз піша: „Вы нам такія блізкія і дарагія, як найлепшыя сваякі. Дзякую „Ніве" за памяць. Мне давялося ў апошні час бальніцу наведаць. І то з „хуткай дапамогай". Што зробіш? Усе хацелі б быць здаровымі, а жыццё хоча інакш. Пытаеш, дарагая „Ніва", ці, можа, што ў сям'і сталася? Сталася. Валінага бацьку пахавалі летам, памёр на модную цяпер хваробу — рак. Аплакалі і далей нясе нас жыццё ў сваю далячынь. А яно ўсяляк бывае — раз лепш, раз горш. Толькі ж, каб гора не было, не ведалі б і дабра. Так што ўсе павароты трэба перайсці, і крутыя, і прамыя. І падаць трэба, і падымацца. І не наракаць занадта. І на іншых не звальваць сваю бяду. Бо няма таго кепскага, каб на добрае не выйшла. Пытаеш, „Ніва", чаму не пішу? Многа трэба было б тлумачыцца. А, можа, проста разленаваўся? Толькі бачу, „Ніве" гэта на кепскае не выходзіць, хоць я і не пішу. Белых месцаў у „Ніве" няма. „Ніва" як была цікавая, так і цяпер такая ж. Баршчэўскі многа піша. Аўрора на ўсю акругу голас падае. І так „Ніва" запоўнена заўсёды. Жадаю ёй і далей, каб так усё было. І многа, многа новых чытачоў. Яна адна наша газета.

Прывітанні ўсім. Праездам не мінайце нас! Дарогу, пэўна, не забылі? Сям'я Марозаў".

(Працяг са стар. 7)

ХТО КАМАНДЗІРАМ?

— што пасля перамогі ў Сталінградзе, Курская бітва астаткова перабіла хрыбет гітлераўскай гадзюцы. Пад Курскам вораг пастраціў каля 30 дывізій, з лікам у звыш паўмільёна чалавек, а яшчэ і паўтары тысячы танкаў, тры тысячы гармат!

— Вось далі прыкурыць! — з агульнай гамонкі вырваўся гучны голас захаплення.

— А дзе ж вы паспелі ўсё гэта палічыць? — іншы партызан таксама ўголас выказаў свой недавер.

— Праўда, калі я разам з іншымі таварышамі 4 жніўня вылятаў з Масквы...

Пачуўшы гэтае слова, партызаны зноў загаманілі. Назва сталіцы вялікай Краіны Саветаў ужо сваім гучаннем дзейнічала на іх, як таемная сіла ўсемагутнага чараўніка. То ж у Маскву кожны дзень накіроўвалі яны свае летуценні і пажаданні, ад Масквы спадзяваліся дапамогі і падтрымкі. І сам факт, што хтосьці пабываў у Маскве, што ўласнымі рукамі дакранаўся да крамлёўскіх сцен, пабываў на Чырвонай плошчы, гэты факт даваў ужо права чалавеку быць духоўна вышэйшым, стаць правадыром іншых.

— Раскажыце нам пра Маскву! — не вытрымаў нехта з партызан, перапыніўшы распачаты расказ пра Курскую бітву. І ў гэты момант Макараў сам не ведаў, што яму рабіць. Ці прадаўжаць свой расказ пра курскую перамогу, ці сапраўды задаволіць пажаданне гэтых зацюканых змагароў за свабоду?

— Дык пра Курскую бітву ці пра Маскву? — запытаў урэшце.

— Пра Маскву, пра Маскву! — з усіх бакоў пасыпаліся галасы.

Макараў пачуў палёгку ў сэрцы. Пра Маскву мог ён расказваць больш упэўнена, чымсьці пра Курскую бітву, якая закончылася пад канец жніўня 1943 года, значыць, ужо пасля ягонага вылету ў партызанскую зону, і пра гэтую бітву прачытаў ён толькі ў нейкай газеце. якая знайшлася ў Брэсцкім партызанскім злучэнні, ды чуў пра яе крыху ад таварышаў-партызан якія з вуснаў у вусны перадавалі адзін другому гэтую радасную вестку. Затое Маскву Дзмітры Макараў ведаў даволі добра з перыяду свайго практыкавання ў цэнтральных органах дзяржаўнай бяспекі.

...А калі закончыў ён сваю даўгаватую гутарку пра Маскву, тады пасля кароткага перапынку, каб перакурыць, звярнуўся ён да гэтых людзей, якіх тут спалучыла лютая вайна:

— А цяпер, таварышы, давайце разам з вамі падумаем, як нам болей арганізавана ладзіць тут барацьбу з ворагам!

— Бярыце каманду над намі і кіруйце! — заявіў нейкі таварыш, якога Макараў не бачыў, бо засланялі яго іншыя партызаны, але і па голасу і па чыстай рускай, бадай, інтэлігенцкай мове, ён зразумеў, што гэта нехта з ваеннапалонных, магчыма афіцэр Чырвонай Арміі.

— Не, каманду над вамі браць мне нельга! — рашуча адказаў Дзмітры Макараў. — У мяне іншыя заданні і я не магу абмяжоўвацца вашым атрадам. У вас ужо ёсць свой камандзір! — і Дзмітры Макараў паказаў на Рыгора Каравая, які, задзершы галаву і разявіўшы рот, глядзеў на гэтага няпрошанага пасланца з Масквы і не разумеў, да чаго ён імкнецца: ці насмейваецца з яго, Грышкі Каравая, ці ўсур'ёз гаворыць, што ён мае быць камандзірам.

— Камандзірам у вас — Грыгорый Сафронавіч Каравай! І я ўладаю ўпаўнаважанага Беларускім партызанскім штабам ад сённяшняга дня гэта ўцвярджаю!

У зямлянцы падняўся шум. Асабліва паўтараліся галасы на чыста рускай мове. „Сапраўдная партызаншчына! Трэба штосьці рабіць!" — падумаў Макараў. Але аб гэтым ужо наступным разам.

Віктар Рудчык

Зорка
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

У ПАСЫНКАХ

Аднойчы ў рэдакцыйнай пошце да „Зоркі" я знайшла вельмі прыгожа напісанае каляровае пісьмо ад вучняў пятага класа з Пасынак. Яны цешыліся, што маюць вельмі цікавыя ўрокі беларускай мовы, якія вядзе ў іх настаўніца Валянціна Іванчук, што любяць сваіх настаўнікаў, і запрашалі, каб „Зорка" прыехала да іх у школу.

І вось „Зорка" ў Пасынках.

У вялікім, найбольшым у школе класе (іншых залаў у школе няма) сабраліся ўсёй школай, каб пагаварыць аб „Зорцы", аб сабе, аб школьных і ўласных справах.

Аб „Зорцы" я даведалася, што яна наогул падабаецца дзецям з Пасынак. Яны любяць чытаць казкі, вершы, апавяданні і асабліва „Вясёлы куточак". Чытаюць тут і іншыя беларускія газеты. Старшакласнікі, напрыклад, хвалілі савецкую „Бярозку".

Потым дзеці расказвалі аб сабе.

Вучні малодшых класаў пахваліліся, што ўжо падрыхтаваліся да ёлкі (сустрэча наша адбылася 17 студзеня), развучылі шмат вершаў, польскіх і беларускіх, дзве п'ескі, у тым ліку беларускую „Гультаі". Драматычны гурток малодшых класаў працуе пад кіраўніцтвам настаўніцы Марыі Вязоўскай, а старэйшыя класы — у драматычнай групе пад кіраўніцтвам пані Тафілюк. Малыя праспявалі некалькі песень, дэкламавалі вершы аб ёлцы.

Дзяўчаткі з пятага і сёмага класа таксама паказалі, што ведаюць шмат песень і ўмеюць добра спяваць. Асабліва прыгожа спяваюць у гэтай школе сёстры Эля і Аня Касакоўскія, абедзве яшчэ невялічкія, але ўжо спяваюць вельмі ўпэўнена і спраўна на два галасы. Думаю,

(Працяг на стар. 10)

Спяваюць дзяўчаткі пятага і сёмага класаў.

Васіль Чухліб

ПАСЛЯ ЗАВІРУХІ

У гэкої вісіць барометр, які прадказвае, калі будзе дождж або снег, а калі сонейка. Аднак дзядуля Гардзей глядзіць на яго рэдка.

— У мяне свой барометр, — кажа ён. — Як заные левая рука, дык чакай непагоды.

Дзядулю параніла руку на вайне. Ён быў кулямётчыкам. У карабочку ў яго ляжаць дзве медалі „За адвагу". Дзяніска іх шмат разоў разглядваў і сябрам паказваў.

Пасля вайны дзядуля шмат-шмат гадоў быў лесніком. Вунь той лес, за сялом, ён садзіў і гадаваў. Сосны там — вышэй дзядулевай хаты. У лесе і зайцы водзяцца, і грыбы растуць.

Цяпер дзядуля ўжо не ляснік „Заездзілі сіўку высокія горкі" — кажа ён аб сабе.

Летам дзядуля даглядае сад, пасеку, а калі надыходзяць халады, усё больш у хаце нешта робіць: то валёнкі падшывае, то кошыкі з лазіны пляце. А Дзяніска ў яго памочнікам.

Вось і цяпер: сядзяць яны перад акном, стары пляце кошык на бульбу, а хлопчык, уважліва наглядаючы, падае пруцікі.

— А што, Дзяніс, мабыць, завіруха будзе, — кідае дзед работу і глядзіць у акно.

Дзяніска таксама ўглядаецца ў адтаяўшую шыбу.

— Але ж сонца свеціць, дзядуля. Вунь як снег бліщчыць.

— Э, мая левая ніколі мяне не падманула..

Завіруха пачалася на наступны дзень. Кудысьці падзелася сонца, вакол пацямнела, і сад, і агарод, і хаты зніклі ў белым марыве. Снег ішоў увесь дзень і ўсю ноч. Калі Дзяніска прачнуўся і выглянуў у акно, ён убачыў, што яблыні і грушы зрабіліся ніжэйшымі. Яны патанулі ў снезе.

Дзяніска накінуў кажушок і выбег на двор.

— Ой, колькі снегу наваліла! — закрычаў узрадавана ён. — Дзе мае лыжы, дзе мае санкі? Дзядуля, вы не бачылі?

Дзядуля ўжо расчысціў сцяжыну ад ганка да веснічак і цяпер, абапершыся на драўляную лапату, адпачываў.

— Шмат снегу — гэта добра, на ўраджай, — гаварыў дзядуля. — Але мяне вось што непакоіць: як там мае сосны? Галіны ў іх такія цяжкія, а тут столькі снегу наваліла на хвою. Баюся, паломіць дрэвы.

Дзядуля паўздыхаў. потым вынес з-пад паветкі шырокія лыжы, выструганыя некалі з бярозы, дастаў з гарышча доўгую палку. Засунуў за пацёрты салдацкі рамень невялікае тапарышча.

— А я? — Дзяніска адразу зразумеў, куды збіраецца дзядуля.

Аднак давялося яшчэ доўга адпрошвацца ў мамы і бабулі.

— Ну, калі замерзнеце, дадому не вяртайцеся, — сказалі яны ў адзін голас. — Што стары, што малы — два боты — пара...

(Працяг на стар. 10)

ЗЯРНЯТКІ

ПАДРУЧНІК РОДНАЙ МОВЫ ДЛЯ ТРЭЦЯГА КЛАСА

Аўтары Лідзія Гайдук — Мікалай Гайдук

СІНІЧКІ

Палову зімы пражыла я ў лесе. У цёплым утульным пакоі на другім паверсе дома адпачынку. Блізка, насупраць майго акна, стаялі заснежаныя сосны. Камлі ў іх пакрыліся наледдзю. Тады я падумала, што птушкі цяпер не маюць ежы ў лесе. Падумала і зрабіла ў той жа дзень з дошчачкі кармушку пры акне.

Са мной сталі сябраваць сінічкі. Першай прыляцела чубатка з аксамітнай сіняй грудкай. Яна неяк з разгону кінулася з сасновай галінкі на кармушку. Не адразу пачала дзяўбаць крошкі. Спачатку прыглядзелася, ці няма тут пасткі або якога іншага ліха.

Да раніцы кармушка была спустошана. Мяне ж разбудзіў, як толькі бліснула сонца, цудоўны канцэрт. Пад самым акном спявалі сінічкі, і як хораша яны спявалі! Славілі жыццё ў лесе, свабоду. Часам у іх спеве я чула трывожны гул марскога прыбою, посвіст горных снежных віхураў, шапаценне жытнёвых хваль. Надзвычай хораша спявалі сінічкі.

Паглядзела я на кармушку. Аднаго позірку было даволі. Спявачкі ўспырхнулі, пераляцелі на сасну. Мне ж хацелася толькі падсыпаць ім яшчэ крошак хлеба і сыру. Падсыпала. Не, не ляцяць.

Стала я прыбіраць пакой, пайшла ўмывацца. Вяртаюся і чую: пырх, пырх. Сінічкі паснедалі, паляцелі гуляць. Неўзабаве яны на досвітку, надвячоркам, а то і ўдзень самі сталі патрабаваць есці. Пасядуць на сасне, заспяваюць. Гэта значыць: рыхтуй корм, у кармушцы пуста.

Праз некаторы час чубатка стала праз фортачку залятаць у мой пакой. Я яшчэ сплю і чую праз сон: нехта гаспадарыць на маім стале. Гэта чубатка. Скача каля шклянкі, цвірчыць, як быццам кажа: „Карміць корміш, а дзе ўзяць вады, каб напіцца?“

Наліла я вады ў бляшанку, паставіла на стале.

Назаўтра зноў прылятае чубатка-разведчыца ў пакой. Папіла, але ляцець не хоча, відаць, спадабалася ёй у мяне, а можа захацелася пагрэцца. Далей — болей. Я цешылася, што сінічка не баіцца мяне, пачынае браць ежу з рук. А часам сядзе на плячо, і няма мне лепшага шчасця.

І сапраўды, ці ж гэта не шчасце, калі маеш такіх сяброў?!

Зіна Бандарына

1. Як пачыналася сяброўства аўтара з сінічкай?

2. Ці птушкі адразу з даверам аднесліся да аўтара?

3. Падзяліце апавяданне на часткі так, каб ім падыходзілі загалоўкі: Птушкам цяжка. Першае знаёмства. Падзяка. Сінічкі асвойваюцца. Візіты чубаткі. Шчасце.

4. Раскажы, як ты і твой клас апякуецеся птушкамі.

5. Прачытайце.

Снег гусцее. Ён тоўстым покрывам атуліў палі і лугі.

Зіма мацнее. Яна бярэ ў свае ўладанні ўсю прыроду.

Надвор'е халаднее. Яно абяцае надыход вострых маразоў.

Якія назоўнікі замяняюцца словамі ён, яна, яно?

Назоўнікі бываюць трох родаў: мужчынскага, жаночага і ніякага.

Да назоўнікаў мужчынскага роду (rodzaj męski) можам паставіць слова мой або замяніць гэты назоўнік словам ён: снег, вецер, арол, Пеця, Беласток.

Да назоўнікаў жаночага роду (rodzaj żeński), можам паставіць слова мая або замяніць гэты назоўнік словам яна: зіма, казка, птушка, Ліда, Лодзь.

Да назоўнікаў ніякага роду (rodzaj nijaki) можам паставіць маё або замяніць гэты назоўнік словам яно: надвор'е, акно, зайчаня, радыё, Аполе.

(Працяг са стар. 9)

ПАСЛЯ ЗАВІРУХІ

Але дзядуля з Дзяніскам спяшаліся. Увайшоўшы ў лес, яны ўбачылі, што з соснамі бяда. Многія дрэвы прыгнуў снег, шмат галін абламалася...

Дзядуля стукаў тапарышчам па камлях, біў палкай па галінах. А Дзяніска абтрэсваў снег з малых сасонак. Спыніла іх раскацістае:

— Эгэй-гэй! А што гэта за снегавікі тут ваююць?

Да іх кіраваліся на лыжах ляснік дзядзька Андрэй, а з ім яшчэ людзі.

— Ну, дзядзька Гардзей, вы свой лес не забываеце і ў такую пару! — здзівіўся ляснік.

— Ці ж можна сябра ў бядзе пакідаць? — адказаў дзядуля.

— А гэтага лесавічка вы тут не замарозілі? — і дзядзька Андрэй абхапіў Дзяніску поламі свайго шырачэзнага кажуха, рукавіцай пацёр яму шчокі.

— Не, мне — наадварот — горача! — засмяяўся Дзяніска.

Лляснік спрытна расклаў вогнішча.

— Абсушыцеся, гэта вам не лета! — параіў ён. — А мы вас падменім.

Людзі пайшлі па лесе, узнімаючы воблакі снегу.

— Цяпер лес не згіне, — супакоіўся дзядуля.

Ён выцягнуў з мяшка некалькі бульбін, прысыпаў іх гарачым вуголлем. Нічога смачнейшага Дзяніска раней ніколі не еў!

А сонца ўжо сядала за вяршыні сосен, і мокрая хвоя ззяла мірыядамі іскраў. Дрэвы, вызваленыя са снежнага палону, быццам усміхаліся дзядулю Гардзею і Дзяніску.

(Працяг са стар. 9)

У ПАСЫНКАХ

што ў конкурсе беларускай песні яны маюць вялікія шанцы заняць добрае месца.

Сёлета ў школе адрозніваецца выразна сваёй актыўнасцю ў грамадскай працы пяты клас, той самы, што запрасіў „Зорку“ наведаць іх школу. Пяцікласнікі і расказвалі аб школе найбольш, і сипвалі вельмі многа і ахвотна. Гэта яны расказалі, што ў школе працуюць розныя гурткі — два драматычныя, прадметныя, фатаграфічны, спартыўны, актыўна дзейнічаюць гарцэры і зухі, якія запланавалі на вясну шмат цікавых спраў. Аб усім гэтым яны абяцалі напісаць у „Зорку“ самі.

Васьмікласнікі ж старанна рыхтуюцца паступаць у сярэднія і прафесіянальныя школы. Аб сабе гаварыла Аля Семянюк, потым Еля Саковіч прызналася, што яны з Міркай Васілюк рыхтуюцца паступаць у эканамічны ліцэй у Бельску, і таму дадаткова займаюцца ў гуртку польскай мовы, каб лепш здаць уступныя экзамены. Хлопцы-васьмікласнікі пераважна рыхтуюцца ў тэхнічныя школы. Не дзіўлюся: у наш час ні адзін мужчына не ўстаіць перад чарамі тэхнікі — таямнічыя новыя словы, як кампютэры, мікрапрацэсары, відэо і шмат іншых прыцягваюць моладзь сваёй усемагутнасцю і таямнічасцю.

Жадаю ўсім васьмікласнікам спаўнення іх мараў. І яшчэ веру, што ў якой бы школе яны ні вучыліся, як бы далёка ні пайшлі ад дому, не забудуць яны роднай матчынай мовы і сваіх настаўнікаў.

Яніна Чэрнякевіч

Фота аўтара

ПАЗНАЁМІМСЯ

Раман Салаванюк, Трывежа 52, пошта 17-212 Ласінка, Беластоцкае ваяводства.

* * *

СССР, 163059, г. Архангельск, ул. Химиков, д. 17, кв. 26. Рухлова Лена. 5 клас.

* * *

СССР, 346504, Ростовская обл., г. Шахты, ул. 25 лет Октября, 3. Музалькова Евгения. 8 клас.

* * *

СССР, 347033, Ростовская обл., Белокалитвенский район, с. Ильинка, II часть, ул. Красноармейская, 8. Божко Наташе. 6 клас.

* * *

СССР, Ростовская обл., г. Шахты, п. Таловый, ул. Социалистическая, 9, кв. 17. Тарасенко Ане. 8 клас.

* * *

СССР, 163059, г. Архангельск, ул. Пушкинская, 12, кв. 8. Дерновой Ларисе. 5 клас.

* * *

СССР, 344097, г. Ростов-на-Дону, пр. 40-летия Победы, 308/2, кв. 31. Скочедуб Светлана и Лозовая Таня. 8 клас.

* * *

СССР, 163059, г. Архангельск, ул. 40-летия Победы, 7, кв. 26. Шамрикова Наташа.

* * *

СССР, 346555, Ростовская обл., г. Шахты, пос. Майский, ул. Образцова, 2 б, кв. 1. Алиевой Светлане. Дзяўчынка вучыцца ў сёмым класе.

АДКАЗ НА АДГАДАНКУ

з папярэдняга нумара: „Добра той выхаваны, хто працай выхаваны“.

Размалюй карцінку каляровымі алоўкамі. **„Пломіо“**

Адрас рэдакцыі: „Зорка“ 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.

Piątek 7 II — 9.00 Teleferie TDC. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Bataliony prosza o ogień (1) — film radz. 11.15 Magazyn Domatora 16.25 Program dnia. DT. 16.30 Kino Teleferii „Przybłęda" (5) — film prod. pol. oraz film prod. CSRS „Jak Daszeńka poszła w swiat". 17.20 DT. 17.30 Program publ. 18.00 Bez próby. 19.00 Dobranoc: „Lis i sroka". 19.10 Studium. Radzieckie badania kosmiczne (2). 19.30 Dziennik. 20.00 Monitor Rzadowy. 20.30 Bataliony prosza o ogień (1) — film radz. 21.35 DT. 21.55 Proponujemy, zapraszamy. 22.05 Kontakty. 22.35 Jazz Jambore 84 — Basspace. 23.20 DT.

Sobota 8 II — 7.25 TTR — s. IV Upr. rośl. 7.55 TTR — s. IV Mech. roln. 8.25 Program dnia. 8.30 Tydzień na działce 9.00 Sobótka oraz film z serii „Czterej pancerni i pies" (3). 10.30 DT. 10.40 Estrada folkloru. 10.55 Bariery. 11.25 Lista przebojów. 11.40 Na krawędzi słowa. 12.00 Koncert życzeń. 12.30 Sobota na Zamku Książat Pomorskich. 13.35 Biuro pośrednictwa. 14.10 Sobota na Zamku Książąt Pomorskich. 14.30 Zdrowie. Okulistyka. 15.00 DT. 15.05 Antologia dramatu powszechnego: I. Bergman — „Kłamstwo" 16.30 Sobota na Zamku Książat Pomorskich. 16.50 Kram. 17.20 Losowanie D. Lotka. 17.30 M.Ś. kobiet w jeździe szybkiej na lodzie. 18.30 Konto „M". 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierzat. 19.30 Dziennik. 20.00 Poślubiłem dziewczynę z fotografii — ang. film obycz. 21.35 Czas. 22.10 Sobota na Zamku Książat Pomorskich. 22.25 DT. 22.30 Alpejski Puchar Świata w narciarstwie. 23.05 Nareszcie w domu. 23.45 Ultimatum — polski film sensac.

Niedziela 9 II — 7.25 Program dnia. 7.30 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.55 Po gospodarsku. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek oraz film z serii „Jack Holborn" (8). 10.30 DT. 10.35 Miłośnicy przyrody (2) — ang. serial przyr. 12.00 Poranek symfoniczny WOSPRiT. 13.00 Następny proszę (5) — ang. serial obycz. 13.50 Siedem anten. 14.35 Kraj za miastem. 15.00 DT. 15.05 Festiwal Widowisk i Filmów dla Dzieci. 16.00 Studio 1. 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 Niespokojne serca (1) — franc. serial obycz. 20.55 Pegaz. 21.35 Sportowa Niedziela. 22.10 Lady Magic (4) Patty Austin — włoski pr. rozr. 22.55 DT.

Poniedziałek 10 II — 13.30 TTR — s. II Fiz. 14.00 TTR — s. II Biol. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia+DT. 16.30 Teleferie. 17.20 DT. 17.30 Wspaniała trójka na Dzikim Zachodzie (6) ostatni odc. filmu rum. 18.30 Echa stadionów. 19.00 Dobranoc. 19.10 Laboratorium. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Teatr TV: Artur Schnitzler — „Korowód" (1). 21.45 DT. 22.10 Korowód (2). 23.20 DT. 23.25 Język niem. (15).

Wtorek 11 II — 9.00 Teleferie. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Okropności wojny" (6). 11.05 Magazyn domatora. 11.30 Europejskie Parki Narodowe. „Portugalia" cz. 1 film dok. RFN. 13.30 TTR — s. IV Mat. 14.00 TTR — s. IV Hod. zwierz. 14.30 Kurs rolniczy. 16.25 Program dnia+DT. 16.30 Teleferie na małym i dużym ekranie. 17.20 DT. 17.30 Gazeta Rolnicza. 18.00 Informator wydawniczy. 18.30 Uprzężona flotylla — rep. film. 19.00 Dobranoc. 19.10 Klinika Zdrowego Człowieka. 19.30 Dziennik. 20.00 Zebranie otwarte. 20.30 Okropności wojny (6) — hiszp. serial hist. 21.25 DT. 21.50 Oblicze apartheidu. 22.35 Muzyczny portret — B. Bittnerówna. 23.05 DT. 23.10 Język ang. (15).

Środa 12 II — 9.00 Teleferie. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Jak świat traci poetów — film CSRS. 11.40 Zielono nam. 13.30 TTR — s. II Upr. rośl. 14.00 TTR — s. II Mech. roln. 14.30 Kurs rolniczy. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia+DT. 16.30 Teleferie. 17.20 DT. 17.30 Losowanie Ex. i Małego Lotka. 17.40 Studio Sport. 18.20 Nierozerwalne więzy — film fab. radz. 18.45 Prosty rachunek. 19.00 Dobranoc. 19.10 Archiwum XX wieku. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Jak świat traci poetów — film CSRS. 21.45 DT. 22.10 Trybuna Sejmowa. 22.55 DT. 23.00 Język ros. (15).

Czwartek 13 II — 9.00 Teleferie TDC. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Ośmiornica (6) — film włoski. 11.25 Szkoła dla rodziców. 11.40 Apteczka domowa. 11.50 Historia najbliższa. 13.30 TTR — s. IV Hist. 14.00 TTR — s. IV J. pol. 14.30 Kurs rolniczy. 16.25 Program dnia+DT. 16.30 Teleferie. 17.20 DT. 17.30 Mieszkać. 17.50 Człowiek dla człowieka. 18.05 Magazyn lotniczy. 18.30 Sonda. 19.00 Dobranoc. 19.10 Dom rodzinny. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Ośmiornica (6) — serial włoski. 21.30 DT. 21.55 Interstudio. 22.55 DT. 23.00 Język franc. (15)

Bielsk Podl. Yesterday — pol. 10—12. Pechowiec — fr. 13—16.

Czeremcha Epitafium dla Barbary Radziwiłłówny — pol. 12. Mężczyzna w peruce — NRD 15—16.

Czyże Legenda o Paulu i Pauli — NRD. Nieposkromieni hajducy — węg. 12—16.

Hajnówka Cień już niedaleko — pol. 10—11. Przeznaczenie — pol. 12—15. Yesterday — pol. 16.

Michałowo Błękitne góry, czyli nieprawdopodobna historia — radz. 11—13.

Mielnik Brutalny pojedynek — rum 12—13. Lata dwudzieste, lata trzydzieste — pol. 15—16.

Milejczyce Pasła konie na betonie — czes. Jak rozpętałem II wojnę światowa — pol. 12—16.

Nurzec Piorun kulisty — czes. 12. Święto przebiśniegu — czes. 15—16.

Orla Gorzki romans — radz. Musisz żyć — NRD 12—16.

Rajsk Skazany — pol. W pustyni i w puszczy — pol. 12—16.

БЕЛЬСКАМУ „СПОЛЭМ“ 80 ГАДОЎ

У 1905 годзе ў Бельску арганізавалася першае спулдзельчае аб'яднанне, а ў будынку бельскай ратушы адкрылася першая спажывецкая крама. Ад 1923 года спулдзельчае аб'яднанне было зарэгістравана ў маштабе краіны як Саюз спажывецкіх аб'яднанняў, што дало магчымасць шырэйшаму развіццю гэтага руху. У Бельску ў той час адкрываецца другая крама. Праз год узнікаюць крамы ў Кляшчэлях, Боцьках, Мілейчыцах і яшчэ ў Бельску. У 30-ыя гады арганізуецца каварня, потым пякарня. У канцы 1938 года бельская спулдзельня мела 1329 членаў і 16 крамаў.

Восенню 1944 г. „Сполэм“ адрадзілася. Дынамічна развіваецца спулдзельня ў г.г. 1945-1960. Мае ўжо 20 крамаў, каварню, дзве пякарні, мясную, прадпрыемства газіраваных напіткаў, цэсткарню, гасцініцу. Членаў было 1792.

Найбольш заслужанымі для спулдзельчага руху ў той нялёгкі час на Бельскай зямлі былі Юзэф Антыховіч, Міхал Артысевіч, Аляксей Свентахоўскі, Аляксандр Садоўскі, Мар'я Качала.

Цяпер ПСС „Сполэм“ — адзел у Бельску мае сотню крамаў, гастранамічныя і прадукцыйныя прадпрыемствы, паслуговыя цэнтры, вялікі асяродак „Практычная пані“. Калектыў працоўных — 600 асоб. Членаў — каля сямі тысяч. Гадавы абарот дасягае 2,3 мільярда зл. „Сполэм“ адыгрывае вялікую ролю ў жыцці горада і ваколіц. Старшынёй ПСС „Сполэм“ у Бельску з'яўляецца Канстанцін Анашок.

Андрэй Гаўрылюк

КАВАЛЬСКІЯ СПРАВЫ

У Паўночным Востраве, што ў гміне Шудзялава, жыве і працуе вядомы каваль Уладзімір Шымановіч. У яго шыкарная кузня, добра абсталяваная. Калісь людзей з работамі ў яго заўсёды было многа. Каб не спаў і не еў, а беспераплынна працаваў, дык усё роўна не хапіла б часу ўсё выканаць. Пры кузні заўсёды было людна і гамонна, заўсёды гарно было здатнае да размяркчання жалезнага матэрыялу. І коні амаль штодзённа каваліся, а зімою вызначалася нават чарга.

Але гэтак было ў мінулым, хаця ў не зусім далёкім. Цяпер зусім інакш. Каваль Уладзімір Шымановіч гаворыць:

— Кавальства робіцца мала патрэбным. Зямлю людзі апрабляюць фабрычнымі машынамі, а цягавай сілай усё часцей з'яўляецца не конь, а трактар. Бывала, на працягу года я падкоўваў больш 100 коней, а цяпер мо 20, калі не менш. Змяншаецца значна колькасць коней, павялічваецца колькасць трактараў. Бывала, рамонт вазоў, плугоў, барон, спранжыновак і іншых сельскагаспадарчых прыладаў быў амаль штодзённы. А цяпер — хто набудзе трактар, стараецца набыць таксама кавадла, спаваўку і такарку і сам выконвае ўсе тыя работы, якімі раней займаўся каваль. І лемяшы, і зубы ад барон самі точаць і выпрастоўваюць сяляне. Штораз большае значэнне маюць ПОМы, а ў іх механікі, — даказваў мой размоўца.

Аднак, кавалі пакуль што патрэбныя і гэтае рамяство не павінна яшчэ занікаць. А ўсё ж кавальскіх кадраў не прыбывае.

(МХ)

25 ГАДОЎ З ПІСЬМАМІ

У Фальварках Тыльвіцкіх, што ў Заблудаўскай гміне, ужо 25 год працуе на пошце пісьманосцам Іван Русэль. Абслугоўвае ён вёскі Тыльвіцу, Патоку і Тапаляны. Ездзіць па вёсках маторам, а калі снег заваліць дарогі, запрагае каня ў сані і едзе „конікам. Любяць жыхары раёна пісьманосца за добрую працу. Ды і сам Іван стараецца кожны дзень даручаць пісьмы, газеты, рэнту рэнцістам і плату за малако гаспадарам.

За шматгадовую добрую працу ў кастрычніку мінулага года, у дзень сувязіста, Міністэрства сувязі адзначыла Івана Русэля залатым значком „Заслужаны сувязіст“ і грашовай узнагародай, а таксама медалем „40-годдзя ПНР“.

Э. Вайсковіч

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018 24325-151 6787.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

360.	Пачатковая школа ў Чаромсе-вёсцы	— 1400 зл.
361.	Арганізацыйны камітэт I сяброўскага з'езда выпускнікоў Агульнаадукацыйнага ліцэя № 10 у Гайнаўцы	— 22026 зл.
362.	Аляксандр Баршчэўскі (Варшава)	— 6371 зл.
363.	Віктар Рудчык (Беласток)	— 920 зл.
364.	Мікалай Лобач (Варшава)	— 1104 зл.

Дзякуем.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

- у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова,
- у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы,
- у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54,
- у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6,
- у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчычах,
- у Саколцы, вуліца Варынскага 1,
- у ГП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

Вера Леўчук выяўляе ў Гайнаўцы патрыйную працу на 1986 год ● Віктар Рудчык у святочным настроі ● Дрэнны беларус, але ці дрэнны чалавек? — ставіць рубам пытанне Пётр Байко ● Алесь Барскі папракае „ГВ“ і хваліць „Кантрасты“ ● У Беларусі 10 мільёнаў жыхароў ● На Захадзе помнік забойцам ● У Прэзідыуме ВРН у Беластоку — нацыянальныя меншасці ● Баба Манька з Баравых ● Белавежа-85 ● На званіцы знявоўлены ўласнай воляй ● На ваенных сцежках партызан — не заяц ● Беларускі фальклор ● Соннік ● Бібліяграфічны куточак ● Парады ● Для дзяцей — „Зорка“ ● Што-дзе-калі ● Гумар

— КАЛЯНДАР —

40 гадоў назад

14.2.1946 былі праведзены першы пасляваенны перапіс насельніцтва ў Польшчы. У нашай краіне жыло тады 23 929 735 чалавек.

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

Галоўны рэдактар Георгій Валкавыцкі

АДРАС РЭДАКЦЫІ

„Niwa“
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok ul Wesołowskiego 1

Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku Cena prenumeraty kwart 104 zł; półr 208 zł. roczne 416 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:
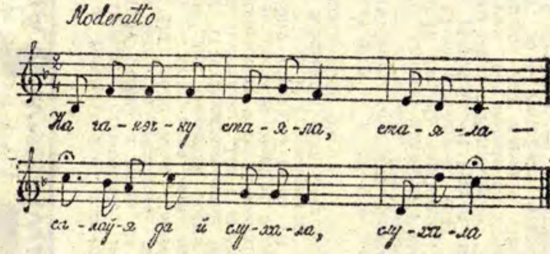
1. dla osób prawnych - instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
2. dla osób fizycznych - indywidualnych prenumeratorów:
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonuja używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul Towarowa 23, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11 Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykła jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc dla zlecających instytucji i zakładów pracy

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze roku następnego oraz cały rok następny.
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 164/86 r. Nakład 4.700. B-3

ФАЛЬКЛОР

УСТАНЬ, МАМАНЬКА!
(вясельная, для сіраты)

На ганэчку стаяла, стаяла —
салаўя да й слухала, слухала:
— Салавейчык маленькай, маленькай,
Дзе твой голас тоненькай, тоненькай?
Ні шчабечы ты ў вакне, ты ў вакне —
ні задавай жалю мне, жалю мне.
Бо мне, беднуй сіраце, сіраце, —
тоскно ў чужуй старане, старане.
Палеці ты ў вальшынку, вальшынку —
на маёй мамы магілку, магілку:
„Устань, маманька, ні лежы, ні лежы —
мне работу пакажы, пакажы.
Людзі будуць судзіці, судзіці,
што не ўмею рабіці, рабіці".

Ад Эміллі Кедыш, 1921 года нараджэння, вёска Ахрымаўцы гм. Кузніца Беластоцкая, запісаў 29 верасня 1985 года М. Гайдук, мелодыю расшыфраваў Я. Бондар.

Рыбацкі гумар

— Што за нешчаслівае месца! Шосты скарб знайшоў, а чарвякоў усё няма!

НУКА

Без слоў.

ПРЫКМЕТА

— Тата, а што мела на прыкмеце наша настаўніца, калі гаварыла, што яблыка ад яблыні далёка не падае?

— Што ты зноў натварыў у школе, паганец?

НЕШТА ВЫЙДЗЕ

— Наш сын гультаіска, — скардзіцца маці. — Цэлымі днямі качаецца на тахце і глядзіць праз акно ў неба. Не ўяўляю, што з яго выйдзе.

— Можа, метэаролаг, — азваўся бацька.

УСЁ ВЕДАЕ

— Эй, ты, Гаўрыла, як даехаць да Васількова?

— А адкуль ты ведаеш, што я Гаўрыла?

— Я ўсё ведаю.

— Ну, тады ты павінен ведаць, як да Васількова даехаць.

НУ, І ДЗІВА!

— От гэтыя жанчыны! З нічога зробяць рэч. Мая, напрыклад, са сваёй спадніцы пашыла мне гальштук.

— Гэта што! Мая наадварот, з майго гальштука пашыла сабе спадніцу.

ТОЛЬКІ ЖАНАТЫМ

— Вы жанаты? — пытае заказчыка кравец.

— Так.

— Тады магу прапанаваць патайную кішэню для вашага пінжака...

НЕ ПРАГАДАЎ

— Кірук вельмі дрэнна вучыцца ў школе, як жа ён паступіў у інстытут?

— Добра іграе ў футбол!

Вышаў у людзі — і пачаў глядзець на іх зверам.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

— Пане псіхіятр, памажыце майму мужу. Ён лічыць сябе скакавым канём.

— Гэта патрабуе доўгага і дарагога лячэння...

— Не мае значэння! Грошы ў нас ёсць: ён ужо выйграў тры забегі...

*

Амерыканскія турысты аглядаюць старажытны французскі замак. Гід паведамляе:

— Звярніце ўвагу на вежу справа, яна не дакончана.

— Вось бачыш, — гаворыць адна турыстка мужу, — навошта было ўставаць так рана?

*

— Многа фантазіі мелі колішнія стваральнікі свяшчэннага пісання, — кажа адзін прыяцель другому. — Ты толькі ўяві, дзьмухнулі воіны ў трубы, і сцены горада Іерыхона тут жа рассыпаліся. Хіба можа быць такі магутны гул?

Тут падышоў Кіндзюліс і сказаў:

— Можа. Схадзіце на канцэрт эстраднай музыкі і вы пачуеце яшчэ не такі...

МІНІВЕРШЫ

АБ СПРЭЧКАХ

Гавораць у народзе,
Што спрэчка ісціну народзіць,
Але глядзі —
У спрэчках дурня абыдзі:
З дурнем спрачацца,
Што ў гразі купацца.

Міхась Скрыпка

З „Весніка Задрыпоніі"

ПАЗАЗЯМНЫЯ ЦЫВІЛІЗАЦЫІ ІСНУЮЦЬ

Вучоныя Гудбайскай абсерваторыі ў выніку шматгадовых назіранняў прыйшлі да вываду, што адсутнасць кантактаў з Зямлёю з космасу канчаткова пацвярджае прысутнасць у ім разумных цывілізацый.

ПРАВІЛА ДУБОВІЧА

Рызыкуй! Паспрабуй на сабе ўсе формы матэрыяльнага стымулявання.

— Калі ты пад кажухам, дык, значыць, ужо мужчына. Папільнуй склад, пакуль я здам бутэлькі і вярнуся.

З чаго смяюцца ў ЗША.

Курёзы

РАДЗІЛЬНЫЯ МАШЫНЫ

Аб'ява ў газеце „Вашынгтон пост": „Шлюбная пара, якая не можа мець дзяцей, гатова заплаціць 10 тысяч долараў (плюс выдаткі) жанчыне, якая згодзіцца зачаць і нарадзіць дзіцё спосабам штучнага апладнення... Захаванне тайны гарантуецца".

У Каліфорніі выдаецца спецыяльны каталог „наёмных маці". Тут даныя аб жанчынах, якія прапануюць сябе для падобных паслуг, — весткі аб узросце, колеры вачэй і валос, а таксама, вядома, аб цане.

На сённяшні дзень у ЗША „наёмныя маці" нараджана на свет звыш двухсот дзяцей. Новы бізнес лічыцца выгадным. Нажываюцца на ім у першую чаргу агенты-пасрэднікі.

Гандаль „радзільнымі машынамі" распаўсюджваецца на Еўропу. Англійская „Дэйлі стар" змясціла нядаўна сенсацыйны матэрыял аб тым, як брытанская наёмная маці, не шкадуючы жывата свайго, зарабляе на рамонт хаты. Яе дэвіз: „Мой жывот належыць таму, хто за яго заплаціць".

„Дэйлі мірор" апублікавала карыкатуру — дзве хатнія гаспадыні пляткараць наконт цяжарнай суседкі: „Я чула, яна чакае аўтамабіль, тэлевізар і новыя гардзіны".

Сміх з намі

Раней выходзяць замуж тыя дзяўчаты, якія пазней прыходзяць дахаты.